

ອະຣຸນຣັດ ວິຊຽນຂຽວ

ຄັ້ມພິຕໍານານພະຍາເຈືອງ

ຕໍານານພະຍາເຈືອງ ຫລືມະຫານິທານພະຍາເຈືອງ¹ ສະບັບວັດເໝືອງໝີ່ ອໍາເພີຮ້ອງກວາງ ຈັງຫວັດແພ່ ມີຈໍານວນ 11 ຜູກ ຈໍານວນໃບລານ 449 ໃບລານ ແຕ່ລະໃບລານມີ 5 ແຖວ ໃນຕອນທ້າຍຜູກທີ 6 ລະບຸວ່າ ໄດ້ມາຈາກຫລວງພະບາງ "ໜ້າທັບເຄົ້າພະຍາເຈືອງ ເອົາລຸກເມືອງຫລວງພະບາງແລ ເຈົ້າເຮີຍ" ຄັດລອກ ເມື່ອ ພ.ສ. 2437 ມີຜູ້ຄັດລອກຫລາຍຄົນ ຜູກແຮກ ພຣະພິກຂຸຄັນທາ ແຫ່ງວັດເໝືອງໝີ່ເປັນຜູ້ຄັດລອກ ສ່ວນທີ່ເຫລືອອີກ 10 ຜູກ ຄັດລອກໂດຍນ້ອຍວາດ ຄັດລອກຂະນະເປັນສາມະເນນ ນາມວ່າພຣະອະຣິນທາ ຊົມພູ ຊຶ່ງຄັດລອກຕາມບັນຊາຂອງ ພຣະພິກຂຸຄັນທາ ແຫ່ງວັດເໝືອງໝີ່ ໃຊ້ເວລາທໍາງານປະມານ 3 ເດືອນເສດ ຈຶ່ງສໍາເລັດຈົບບໍລິບູນ

ວິທີການຂຽນຕໍານານພະຍາເຈືອງເລື່ອງນີ້ ເປັນການຂຽນນໍາດ້ວຍພາສາບາລີ ແລ້ວແປເປັນ ພາສາໄທ ເປັນປະໂຍກຮຽກວ່າ "ນິສສັຍ" ພາສາບາລີທີ່ຂຽນເປັນລັກສະນະບາລີທ້ອງຖິ່ນ ມີຄໍາຫຼາຍຄໍາ ທີ່ຜູ້ຄັດລອກ ຊຶ່ງເປັນສາມະເນນ ຄັດລອກຜິດ ຫລືບໍ່ແຕກສານກ່ຽວກັບພາສາບາລີ ພົບຄໍາບາລີບາງຄໍາ ອ່ານບໍ່ເຂົ້າໃຈ ຫລືຂຽນບໍ່ຖືກຕ້ອງຕາມໄວຍາກອນ ຕໍານານພະຍາເຈືອງທີ່ມີສໍານວນ ແລະ ເນື້ອຫາ ເໝືອນກັບສະບັບນີ້ ເປັນຂອງວັດໃນເມືອງແພ່ ຄືຕໍານານພະຍາເຈືອງສະບັບວັດກາງ ອໍາເພີສອງ ຈັງຫວັດແພ່

---

¹ ມະຫານິທານພະຍາເຈືອງສະບັບນີ້ ອາຈານສິງຄະ ວັນນະສັຍ ໄດ້ສໍາຫລວດຄໍາພິໃບລານ ຮ່ວມກັບ ສ.ດຣ. ຮາຣັນ ຮຸນດິອຸສ (Harald Hundius) ແຫ່ງມະຫາວິທະຍາໄລພັດຊູເຊົາ (University of Passau) ປະເທດສະຫະພັນສາທາລະນະ ລັດ ເຢຍຣະມັນ ເມື່ອປະມານ ພ.ສ. 2515 ອາຈານສິງຄະ ໄດ້ຍື່ມຄໍາພິຂຸດນີ້ມາຈາກວັດເໝືອງໝີ່ ເພື່ອຖ່າຍໄມໂຄຼຟິມ ຊຶ່ງປັດຈຸບັນເກັບໄວ້ທີ່ ສະຖາບັນວິຈິຍສັງຄົມ ແລະທໍສະໝຸດແຫ່ງຊາດກຸງເທບ ຕໍ່ມາ ພ.ສ. 2523 ດຣ.ອານັນ ການຈິນພັນ ແລະ ຜູ້ຂຽນ ໄດ້ຂໍຍື່ມຕໍານານພະຍາເຈືອງຈາກວັດເໝືອງໝີ່ມາປະລິວັດ ໂດຍພໍ່ໝານ ສິທິນ ຄໍາແປງ ແລະ ຜູ້ຂຽນ ຊ່ວຍກັນປະລິວັດ ສ. ປະເສີດ ນະ ນະຄອນ ກະລຸນາຊ່ວຍກວດທານ ແລະເປັນທີ່ປຶກສາ ຕໍານານພະຍາເຈືອງ ເຜີຍແຜ່ເມື່ອ ພ.ສ. 2524 ໃນໜັງສືປະລິວັດຈາກຄໍາພິໃບລານຂຸດຕໍານານເມືອງ ແລະ ກົດໝາຍ ວິທະຍາລັຍຄູຊຽງໃໝ່ (ອັດສໍາເນົາ) ມູນນິທິໂຕໂຍຕ້າ ສະໜັບສະໜູນການທໍາງານຄັ້ງນີ້ ຈຶ່ງຂໍອອບພະຄຸນໄວ້ນະໂອກາດນີ້ດ້ວຍ

ຈຳນວນ 11 ຜູກ ຈຳນວນ 421 ໃບລານ (ປັດຈຸບັນອັດສຳເນົາໄມໂຄຼຟິມ ເກັບໄວ້ທີ່ສະຖາບັນ ວິຈັຍສັງຄົມ ມະຫາວິທະຍາໄລຊຽງໃໝ່)

ຕຳນານພະຍາເຈືອງສະບັບນີ້ ເມື່ອປຽບທຽບກັບນິສັຍບາເຈືອງ ສະບັບທີ່ພຣະອະຣິຍານຸວັດ ໄດ້ປະຣິວັດ ເປັນສຳນວນດຽວກັນ ແຕ່ນິສັຍບາເຈືອງພາສາບາລີຖືກຕ້ອງກວ່າ² ມີຜູ້ໃຫ້ຄວາມເຫັນວ່າ ຈາກສຳນວນ ພາສາໃນຕຳນານພະຍາເຈືອງ ໜ້າຈະແຕ່ງໃນລ້ານຊ້າງ (ທະວັຊ ປຸນໂຍທົກ 2535) ແຕ່ ອາຈານປຣະຄອງ ນິມມານເຫມີນ ເຫັນວ່າ ຕຳນານພະຍາເຈືອງໜ້າຈະແຕ່ງໃນລ້ານນາ³ ແລ້ວມີຜູ້ນຳໄປເຜີຍແຜ່ໃນລ້ານ ຊ້າງ ແລະ ຕໍ່ມາມີຜູ້ນຳກັບມາຍັງລ້ານນາອີກ ແລະ ໜ້າຈະແຕ່ງຫຼັງຈາກ ມະຫາກາບເລື່ອງທ້າວບາເຈືອງ ໂດຍອາດຈະນຳເລື່ອງລາວຈາກ ມະຫາກາບທ້າວບາເຈືອງ ມາຂຽນໃໝ່ເປັນອີກສຳນວນນຶ່ງ ຊຶ່ງຍັງຫາ ອ້ຍຕິບໍ່ໄດ້ ຄົງຕ້ອງມີການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າເລື່ອງນີ້ຕໍ່ໄປ

ຫຼັງຈາກທີ່ຜູ້ຂຽນໄດ້ອ່ານຢ່າງພິນິດພິຈາລະນາ ທັງເນື້ອເລື່ອງ ແລະ ລາຍລະອຽດອີກຄັ້ງນຶ່ງ ຜູ້ຂຽນ ເຫັນດ້ວຍກັບຂໍ້ສະເໜີຂອງ ອາຈານປຣະຄອງ ທີ່ວ່າ ຕຳນານພະຍາເຈືອງສະບັບວັດເໜືອງໝີ່ ອາດຈະແຕ່ງ ໃນລ້ານນາມາກ່ອນ ແລ້ວໄປເຜີຍແຜ່ໃນຫລວງພະບາງ ແລ້ວນຳກັບມາວັດເໜືອງໝີ່ ທັງນີ້ໄດ້ພົບວ່າ ນອກເໜືອຈາກຜູ້ແຕ່ງຈະກ່າວເຖິງພະຍາລັຈັກກະຣາຊ ວ່າເປັນຂອງພວກຕົນແລ້ວ ຍັງພົບວ່າຜູ້ແຕ່ງໄດ້ກ່າວ ເຖິງເມືອງເງິນຍາງ ໂດຍເພີ່ມຄຳວ່າ "ຊຽງໃໝ່" "ສຣີຊຽງ ໃໝ່" ແລະ "ນົພບຸຣີ". ລົງໄປດ້ວຍຫລາຍແຫ່ງ ທຳໃຫ້ສັນນິຖານໄດ້ວ່າ ຜູ້ແຕ່ງຕຳນານອາດຈະຜູກພັນກັບເມືອງຊຽງໃໝ່ ຫລືອາດຈະແຕ່ງທີ່ເມືອງຊຽງໃໝ່ ຫລືອາດຈະແຕ່ງໃນສະມັຍທີ່ຊຽງໃໝ່ ເປັນສູນກາງຂອງແຄວ້ນລ້ານນາ ຢ່າງໃດຢ່າງນຶ່ງກໍອາດເປັນໄດ້ ດັ່ງຕົວຢ່າງ "ເມືອງເງິນຍາງ ປຸຣານຊົນ ປຸຣີສັງຂາໂຕ ອັນກ່າວຄືວ່າ ເມືອງບຸຣານຊັຍນົພບຸຣີຊຽງໃໝ່"

² ປຣະຄອງ ນິມມານເຫມີນ 2541 ໜ້າ 109

³ ປຣະຄອງ ນິມມານເຫມີນ ມີຄວາມເຫັນວ່າ ຕຳນານພະຍາເຈືອງໜ້າຈະແຕ່ງໃນລ້ານນານັ້ນ ໂດຍພິຈາລະນາຈາກ ຫລັກຖານ ດັ່ງນີ້ 1. ເນື້ອຄວາມຕອນຕົ້ນກ່າວວ່າ "ພະຍາລະວະຈັກກະເທວະຣາຊແຫ່ງເຮົາທັງຫລາຍ" ສະແດງເຖິງ ຄວາມຜູກພັນຂອງຜູ້ແຕ່ງກັບປະຖົມກະສັດແຫ່ງອານາຈັກເງິນຍາງ 2. ຖ້ອຍຄຳພາສາທີ່ໃຊ້ ແມ້ຈະຄ້າຍຄືກັບພາສາ ທີ່ໃຊ້ໃນຫລວງພະບາງແດ່ ແຕ່ສ່ວນໃຫຍ່ ທັງຄຳນາມ ຄຳສັບພະນາມ ຄຳກິລິຍາ ຄຳເຊື້ອມ ແລະ ຄຳລົງທ້າຍ ຄ້າຍຄື ກັບພາສາຖິ່ນທີ່ໃຊ້ໃນລ້ານນາ 3. ມີຄຳໂຄງທີ່ແຊກໃນຕຳນານພະຍາເຈືອງ 2 ບົດ ມີລັກສະນະເປັນໂຄງສີ່ແບບລ້ານນາ (ດູເພີ່ມໃນ ປຣະຄອງ ນິມມານເຫມີນ "ພຸດທະສາສະໜາກັບມະຫາກາບທ້າວບາເຈືອງ ແລະ ຕຳນານພະຍາເຈືອງ" ໃນສະຖາບັນໄທຄະດີສຶກສາ ຕຳນານກຽວກັບທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ ມິຕິທາງປະວັດສາດ ແລະວັດທະນະທັມ ໜ້າ 101-114)

ສະມັຕໂຕ ກໍແລ້ວ”⁴ “ອັນວ່າພະຍາເຈືອງ ອັນພະຍາລູງຊື່ມຫາກໄປຮາທະນາມາ ນິພພປຸຣສັມປໂຕ ອັນມາ
ຮອດເມືອງເງິນຍາງ ນິພປຸຣສິສິຊຽງໃໝ່ ດ້ວຍຍົດສັກບໍລິວານອັນມາກ”⁵ “ອັນວ່ານາຍເມືອງ ກໍກ່າວວ່າ
ຜູ້ຂ້າໄຫວ້ນາງເມືອງເຈົ້າ ອັນວ່າລູກແຫ່ງພຣະເທວິເຈົ້າ ກັບທັງໂຄດເຄົ້າໝູ່ວົງສາ ໂຍທາແລໄພ່ນ້ອຍ
ອັນໄປເຖິງເມືອງເງິນຍາງສິສິຊຽງໃໝ່”⁶ “ພະຍາເຈືອງນັ້ນ ຖືໂຕ ອັນຕັ້ງຢູ່ນິພພປຸຣ ໃນເມືອງສິສິຊຽງໃໝ່”

ເລື່ອງຫຍໍ້ ມະຫານິທານພະຍາເຈືອງ

ຜູກທີໜຶ່ງ ກ່າວວ່າພະຍາເຈືອງເປັນໂອລົດຂອງພະຍາຈອມຣາຊ ແຫ່ງເມືອງໄຊນະຄອນ ຫລື ເມືອງຂ້າຊາຍ
ພະມານດານາມວ່ານາງຈອມເມືອງ ພະຍາເຈືອງມີພະເຊດຖາພະອົງໜຶ່ງ ຊຶ່ງຕໍ່ມາ ພະຣາຊບິດາໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງ
ໃຫ້ປົກຄອງເມືອງຂ້າຊາຍ ແລະ ແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ພະຍາເຈືອງ ຫລື ພະຍາຍີ່ເຈືອງຮຸນ ເປັນອຸປະຣາດແສນເມືອງ
ພະຍາເຈືອງຊົງມີຊ້າງຄູ່ບາລະມີ ມີຊີ້ຊ້າງພານຄຳ ມີພະສະຫາຍ ຊື່ແອງຄອນ ມີພະເຈົ້າລູງຊື່ພະຍາລູງຊື່ມ
ປົກຄອງເມືອງເງິນຍາງ ຊຶ່ງພະເຈົ້າລູງ ມີທິດາສອງພະອົງ ຄືນາງອົງຄາເມືອງ ແລະ ນາງອາມຄາຍຈັນຫອມ
ແລະ ມີພະເຈົ້າປ້າປົກຄອງເມືອງຊຽງເຄືອ ມີທິດາ ຊື່ນາງງອມມວນ ຊຶ່ງຕໍ່ມາໄດ້ເປັນພະຊາຍາຂອງ
ພະຍາເຈືອງ

ຜູກທີສອງ ມີເມືອງຢູ່ເມືອງໜຶ່ງ ຄືເມືອງປະກັນ (ແກວ) ມີພະຍາປົກຄອງຊື່ ພະຍາກວາ ຊຶ່ງມີທິດາຊື່
ນາງອົກແກ້ວ (ອູບແກ້ວ) ພະຍາກວາມີພະເຈົ້າຫລານຊື່ ແອງກາ ເປັນເຈົ້າເມືອງຍອດນ້ຳໂຮງຫິນ
ແອງກາເປັນຄົນໝູ່ມຕ້ອງການຈະສົມລົດກັບທິດາຂອງພະຍາຊື່ມເມືອງເງິນຍາງ ໄດ້ຈັດສິ່ງເຄື່ອງບັນນາການ
ມາຖວາຍ ແລະ ສູ່ທິດາພະຍາຊື່ມເຖິງສາມຄັ້ງ ແຕ່ພະຍາຊື່ມປະຕິເສດ ເຮັດໃຫ້ພະຍາກວາ ແລະ ແອງກາ
ບໍ່ພໍໃຈຫລາຍ ປະມານ ພ.ສ. 1648 ພະຍາກວາ ແລະ ແອງກາ ຍົກກອງທັບມາຕີເມືອງເງິນຍາງຂອງພະຍາ
ຊື່ມ ເມືອງເງິນຍາງຈຶ່ງໄດ້ໄປຂໍຄວາມຊ່ວຍເຫລືອຈາກພະຍາເຈືອງ ໃຫ້ມາຊ່ວຍທຳເສີກສົງຄາມຄັ້ງນີ້

⁴ ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຂຽວ ແລະ ສີທິນ ຄຳແປງ ຕຳນານພະຍາເຈືອງ ຜູກ 1. ໜ້າ 21

⁵ ເລື່ອງດຽວກັນ. ຜູກ 8. ໜ້າ 71.

⁶ ເລື່ອງດຽວກັນ. ໜ້າ 79.

ຜູກທິສາມ ພະຍາເຈືອງໄດ້ໄປຊ່ວຍພະຍາຊື່ມ ຜູ້ເປັນລູງຂອງຕົນ ທຳເສິກສິງຄາມ ໄດ້ໄປເມືອງ ຊຽງເຄືອ ແຈ້ງຂ່າວແກ່ນາງງອມວນຊາຍາໃຫ້ຊາບ ທາງດ້ານເມືອງຊຽງເຄືອ ໄດ້ທຳພິທີສູ່ຂວັນ ພະຍາເຈືອງ ແລະ ສະໜັບສະໜູນທາງດ້ານກອງທັບຊ່ວຍພະຍາເຈືອງຮົບດ້ວຍ ໂດຍມອບ ຊ້າງ ມ້າ ດາບ ຢ່າງລະ 20 ແລະ ໄຜ່ພົນອີກ 15.000 ຄົນ ແລ້ວເດີນທາງໄປເມືອງເງິນຍາງ

ຜູກທິສີ່ ເມື່ອໄປເຖິງເມືອງເງິນຍາງແລ້ວ ພະຍາເຈືອງໃຫ້ເສນາເດີນທາງລ່ວງໜ້າໄປແຈ້ງໃຫ້ ພະຍາຊື່ມຊາບ ການສະເດັດມາຂອງພະອົງ ພະຍາລູງຊື່ມໄດ້ໃຫ້ການຕ້ອນຮັບຢ່າງດີ ການທຳສິງຄາມຄັ້ງນີ້ ພະຍາເຈືອງໄດ້ຈັດກອງທັບເປັນສີ່ເຫລົ່າ ຄື ເສນາຊ້າງ ເສນາມ້າ ເສນາລົດ ແລະພົນເດີນເທົ້າ ການແຕ່ງຕົວ ໄດ້ກຳໜົດໃຫ້ທັງສີ່ໝູ່ ແຕ່ງຕົວຕ່າງສີກັນ ໂດຍໃຫ້ສວມເສື້ອຜ້າ ແລະ ໝວກ ສີຂຽວ ສີເຫລືອງ ແດງ ແລະ ຂາວ ຕາມລຳດັບ ພະຍາເຈືອງໄດ້ທົງເຄື່ອງຢ່າງງົດງາມໃນການອອກເສິກຄັ້ງນີ້ ໃນການທຳເສິກຜົນປະກົດວ່າ ພະຍາກວາປະຣາຊັຍ ແລະ ສິ້ນພະຊົນໃນສິງຄາມ

ຜູກທິຫ້າ ພະຍາເຈືອງບໍ່ໄດ້ຂ້າແອງກາຜູ້ເປັນຫລານຂອງພະຍາກວາ ແຕ່ໄດ້ໃຫ້ແອງກາ ດື່ມນ້ຳ ສາບານ ແລະ ຖວາຍສັດປະຕິຍານຕໍ່ພະອົງ ແລ້ວຊົງໃຫ້ແອງກາໄປປົກຄອງເມືອງເດີມ ເພື່ອເປັນການ ຕອບແທນພະຍາເຈືອງ ໃນການທຳເສິກສິງຄາມຄັ້ງນີ້ ພະຍາຊື່ມໄດ້ຍົກນາງອາມຄາຍຈັນຫອມ ໃຫ້ເປັນ ຊາຍາຂອງພະຍາເຈືອງ ແລະ ມີການສະເລີມສະລອງຊັຍຊະນະໃນເມືອງເງິນຍາງ ຕໍ່ມາພະຍາເຈືອງ ໄດ້ເດີນ ທາງຈາກເງິນຍາງໄປເມືອງປະກັນ ເດີນທາງຜ່ານແມ່ນ້ຳຂອງ ໄປພົບພວກຂ້າ ຫລື ທະມິນະ ຄົນພວກນີ້ ໄດ້ຖວາຍເຄື່ອງບັນນາການພະຍາເຈືອງ ພະອົງຖືວ່າຂ້າທັງຫລາຍເປັນກຳລັງຂອງ ພະອົງ

ຜູກທິຫົກ ພະຍາເຈືອງເດີນທາງມາເຖິງເມືອງປະກັນ ນາງກວາ ຊາຍາພະຍາກວາ ໃຫ້ນາງອູບແກ້ວ ທີດາອອກມາຕ້ອນຮັບ ແລະ ຖວາຍເຄື່ອງບັນນາການ ແລະ ຍອມອ່ອນນ້ອມຕໍ່ພະຍາເຈືອງ ພະຍາເຈືອງ ໄດ້ປະທັບທີ່ເມືອງປະກັນລະຍະນຶ່ງ ໂດຍມີນາງອູບແກ້ວເປັນຊາຍາຂອງພະອົງ ພະຍາເມືອງວິເທຣາຊໄດ້ສົ່ງ ເຄື່ອງບັນນາການມາຈະເລີນໄມຕິ ພະຍາເຈືອງຢູ່ເມືອງປະກັນຕໍ່ມາ ໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ອາວກວາງ ເປັນເຈົ້າເມືອງ ປະກັນສືບຕໍ່ມາ ພະຍາເຈືອງໄດ້ໃຫ້ໂອວາດສັງສອນອາວກວາງ

ຜູກທິເຈັດ ຫລັງຈາກນັ້ນ ພະຍາເຈືອງໄດ້ສະເດັດກັບເມືອງເງິນຍາງ ພ້ອມດ້ວຍນາງອູບແກ້ວ ຊາຍາ ກ່ອນຈາກມາ ພະອົງໄດ້ກ່າວສັ່ງສອນແນວທາງປະຕິບັດໃນການປົກຄອງບ້ານເມືອງ ແກ່ອາວກວາງ ຫລາຍປະການ

ຜູກທີແປດ ພະຍາເຈືອງໄດ້ກ່າວສັ່ງສອນໃນຫົວຂໍ້ຫລາຍປະການ ເຊັ່ນ ອັບປະຫານິຍະທັມ 7 ປະການ ພະຣາຊປະຕິຍານຂອງກະສັດ ແລະຣາຊາຈາຣິດ ທຸລຽ ແລ້ວຈຶ່ງສະເດັດໄປເມືອງເງິນຍາງ ເດີນທາງຜ່ານ ເມືອງສຸວັນນະພູມ ແລະ ເມືອງຕ່າງໆ ທ້າວພະຍາເມືອງເຫລົ່ານີ້ໄດ້ນໍາເຄື່ອງບັນນາການມາຖວາຍ ເປັນຈໍານວນມາກ ແລະ ຍອມອ່ອນນ້ອມຕໍ່ພະຍາເຈືອງ ເມື່ອພະອົງເດີນທາງໄປເຖິງເມືອງເງິນຍາງແລ້ວ ພະຍາຊື່ມໃຫ້ການຕ້ອນຮັບເປັນຢ່າງດີ ພະຍາເຈືອງປະທັບທີ່ເມືອງເງິນຍາງ ພ້ອມທັງເທວິທັງສາມພະອົງ ພະຍາເຈືອງໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ຫານພາຍ ຜູ້ເປັນນ້າ ໄປປົກຄອງເມືອງລ້ານຊ້າງ ແຕ່ຕັ້ງໃຫ້ແອງກອນ ເປັນ ອຸປະຣາດເມືອງເງິນຍາງຊຽງໃໝ່ ສໍາຫລັບເມືອງຕ່າງໆ ທີ່ມາສະຫວາມິພັກ ໄດ້ກໍາໜົດໃຫ້ທຸກເມືອງ ສິ່ງດອກໄມ້ເງິນ ແລະ ຄໍາທຸກປີ ພະຍາເຈືອງໄດ້ລະລຶກເຖິງ ນາງງອມມວນ ຈຶ່ງໃຫ້ເສນາອາມາດໄປເຊີນ ມາຍັງເມືອງເງິນຍາງ ແລະ ເສນາໄດ້ໄປກາບທູນໃຫ້ພະມານດາຂອງພະຍາເຈືອງຊາບ ເຖິງກໍລະນີຍະກິດ ຂອງພະອົງດ້ວຍ

ຜູກທີເກົ້າ ພະມານດາຂອງພະຍາເຈືອງ ໄດ້ໃຫ້ເສນາອາມາດນໍາເຄື່ອງບັນນາການໄປຍັງເມືອງ ຊຽງເຄືອ ປະທານໃຫ້ນາງງອມມວນ ແລະ ເຊີນພະນາງສະເດັດໄປເມືອງເງິນຍາງ ພະມານດາຂອງນາງ ງອມມວນໄດ້ກ່າວໂອວາດສັ່ງສອນນາງງອມມວນ ໃນເລື່ອງການຄອງເຮືອນ ຫລັງຈາກນັ້ນ ທັງສາມພະອົງ ຄື ພະມານດາຂອງພະຍາເຈືອງ ພະມານດານາງງອມມວນ ແລະ ນາງງອມມວນ ໄດ້ເດີນທາງໄປເມືອງ ເງິນຍາງ ຊຶ່ງພະຊາຍາຂອງພະຍາເຈືອງທັງສາມພະອົງ ຕ່າງກໍຕ້ອນຮັບນາງງອມມວນຢ່າງດີ ພະຍາເຈືອງ ໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງໃຫ້ພະມານດາ ໄປປົກຄອງເມືອງປະກັນ

ຜູກທີສິບ ພະຣາຊມານດາໄດ້ໃຫ້ໂອວາດສັ່ງສອນແກ່ພະຍາເຈືອງ ແລ້ວສະເດັດໄປປົກຄອງ ເມືອງປະກັນ ພະຍາເຈືອງລະລຶກເຖິງແອງກາ ແລະ ຄໍາສັ່ງສອນທີ່ໃຫ້ແກ່ແອງກາ ກ່ອນໄປປົກຄອງ ເມືອງຍອດນ້ໍາໂຮງຫິນ ພະເຊດຖາຂອງພະຍາເຈືອງສິ້ນພະຊົນ ພະຍາເຈືອງກໍໄດ້ປົກຄອງບ້ານເມືອງ ຄືເມືອງຂ້າຊາຍສິບຕໍ່ມາ ພະຍາເຈືອງມີຣາຊບຸດຫລາຍພະອົງ ຣາຊບຸດຊື່ຮຸ່ງຣາຊກຸມານ ອັນປະສູຕ ແຕ່ນາງງອມມວນ ໄດ້ໄປປົກຄອງເມືອງຊຽງເຄືອ ຣາຊບຸດທີ່ປະສູຕຈາກນາງອູບແກ້ວສອງອົງ ໄປປົກຄອງ ເມືອງປະກັນ ແລະ ຣາຊບຸດອົງສຸດທ້າຍຂອງນາງອູບແກ້ວ ໄປປົກຄອງເມືອງຊຽງຮຸ່ງ ພະຍາເຈືອງປົກຄອງ ເມືອງເງິນຍາງໄດ້ 25 ປີ ອາຍຸໄດ້ 80 ປີ ຈຶ່ງສະຫວັນນະຄົດທີ່ເມືອງປະກັນ ຣາຊບຸດທັງສອງໄດ້ນໍາອັດຖິ ມາປະດິດສະຖານທີ່ເມືອງເງິນຍາງ ຊື່ສຽງຂອງພະຍາເຈືອງ ປະກົດໄປທົ່ວ ທຸກແຄວ້ນ

ຜູກທີ່ສິບເອັດ ພະຍາວິເທທະຣາຊ ໄດ້ສົ່ງຣາຊທູຕໄປຈະເລີນຣາຊໄມຕິກັບພະຍາເຈືອງ ໃນສະມັຍນັ້ນ ມີເມືອງເມືອງນຶ່ງຊື່ ເມຣຸນະຄອນ ມີພະຍາເມຣຸຣາຊເປັນເຈົ້າເມືອງ ມີທິດາອົງນຶ່ງມີຄວາມງາມຫຼາຍ ພະຍາເຈືອງມີພະປະສົງຈະໄດ້ນາງເປັນຊາຍາ ຈຶ່ງໄດ້ສົ່ງຣາຊບັນນາການໄປຖວາຍ ແລະ ທູນຂໍນາງ ຈາກພະຍາເມຣຸຣາຊ ພະຍາເມຣຸຣາຊບໍ່ພໍໃຈຫລາຍ ແລະ ຕອບປະຕິເສດ ພະຍາເຈືອງຈຶ່ງຈະທຳ ສົງຄາມດ້ວຍ ພະຍາເມຣຸຣາຊຈຶ່ງຂໍກຳລັງຈາກເມືອງມິຖິລາ ຊຶ່ງມີພະຍາຟ້າຮ່ວນເປັນເຈົ້າເມືອງ ແລະ ເປັນພະບິດາຂອງພະອົງ ໃນການທຳເສີກສົງຄາມຄັ້ງນີ້ ພະຍາເຈືອງເສຽໄຊ ແລະສິ້ນພະຊົນໃນສົງຄາມ ເມືອງເງິນຍາງຈຶ່ງຕົກເປັນເມືອງຂັ້ນຂອງພະຍາຟ້າຮ່ວນ ໂດຍຈະຕ້ອງສົ່ງສ່ວຍເຂົ້າປີລະ 1.000 ຫາບ ໃນຕອນທ້າຍຂອງເລື່ອງກ່າວວ່າ ໃນອະດີດຊາດ ພະຍາເຈືອງໄດ້ຖວາຍນ້ຳເຜິ້ງແດ່ພະປັຈເຈກພຸດທະເຈົ້າ ດ້ວຍຜົນບຸນດັ່ງກ່າວ ຈຶ່ງໄດ້ມາເກີດເປັນພະຍາໃນຊາດນີ້⁷

ໃນບົດຄວາມນີ້ ຜູ້ຂຽນຂໍກ່າວເຖິງກຸ່ມຊາດພັນກຸ່ມຕ່າງໆ ທີ່ຜູ້ແຕ່ງຕຳນານພະຍາເຈືອງກ່າວເຖິງ ຊຶ່ງອາດຈະຊ່ວຍໃຫ້ເຫັນເຖິງກຸ່ມຄົນຫລາຍກຸ່ມທີ່ຕັ້ງຖິ່ນຖານເປັນບ້ານເມືອງ ແລະ ມີຄວາມສຳພັນກັນທັງ ເຄືອຍາດ ແລະ ສົງຄາມ ຕຳນານພະຍາເຈືອງກ່າວເຖິງປະເພນີວັດທະນະທັມຂອງແຕ່ລະຊາດພັນໄວ້ຢ່າງໜ້າ ສົນໃຈ ທັງມະຫາກາບທ້າວບາເຈືອງ ແລະ ຕຳນານພະຍາເຈືອງ ຊຶ່ງມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນໄປຕາມພື້ນຖານ ແລະ ປະຣິບົດທາງວັດທະນະທັມຂອງຜູ້ແຕ່ງພາຍໃຕ້ເຄົ້າໂຄງເລື່ອງ ດຽວກັນ ດັ່ງນີ້ :

---

⁷ ກະລຸນາເບິ່ງລາຍລະອຽດຕຳນານພະຍາເຈືອງກ່ຽວກັບເລື່ອງຕໍ່ໄປນີ້ 1. ພິທີກະທຳເລົ່າເອົ້າຂວັນ 2. ປະເພນີກິນກ່ຽວ ກິນດອງ 3. ເທວະດາອາຣັກຫລັກເມືອງ ດ້ຳດິຜີພໍ່ 4. ຄຳສັ່ງສອນຂອງພະຍາເຈືອງ 5. ລັກສະນະຍິງທີ່ດີ 6. ກອງທັບ 7. ເມືອງມະຫານະຄອນ ແລະເມືອງນ້ອຍ 8. ຖານະ ແລະບົດບາດຜູ້ຍິງ 9. ການລະຫລິ້ນ 10. ສຳນວນພາສາ ໃນ ອະນຸຮັດ ວິຊຽນຂຽວ "ມະຫານິທານພະຍາເຈືອງ ສະບັບວັດເໝືອງໝີ່ ຈັງຫວັດແພ່" ໃນ ຕຳນານກ່ຽວກັບທ້າວຮຸ່ງ ທ້າວເຈືອງ: ມິຕິທາງປະວັດສາດ ແລະວັດທະນະທັມ. ພິມເນື້ອງໃນໂອກາດສະຫລອງພຣະຊົນມາຍຸ ຄົບ 72 ພັນສາ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າຟ້າຮ່ວນ ເຈົ້າຟ້າກັນລະຍານິວັດທະນາ ກົມຫລວງນະຣາທິວາດຣາຊນະຄະຣິນ 6 ພຶດສະພາຄົມ 2538. ກຸງເທບ ສະຖາບັນໄທຄະດີສຶກສາ 2541

ກຸ່ມຊາດພັນ ໃນຕໍານານພະຍາເຈືອງ

1. ໄທຍວນ/ລະວາ

ບໍ່ພົບຄຳວ່າ ຍວນ ຫລື ໂຍນົກ ໃນຕໍານານພະຍາເຈືອງ ຜູ້ແຕ່ງບໍ່ກ່າວເຖິງຊາດພັນຂອງພະຍາເຈືອງ ແຕ່ກ່າວວ່າ ເມືອງເງິນຍາງເປັນສູນກາງຂອງອຳນາດຂອງພະຍາເຈືອງ ເມືອງເງິນຍາງ ເປັນເມືອງທີ່ບໍ່ເຈົ້າລາວຈົກ ຫລື ພະຍາລະວາຈັກກະຣາຊ ສະຖາປະນາບໍລິເວນທີ່ຮາບລຸ່ມແມ່ນ້ຳກົກ ແມ່ນ້ຳແມ່ລະວ້າ (ແມ່ສາຍ) ແລະ ດອຍຕຸງ ເຂດຈັງຫວັດຊຽງຮາຍ ນັກບູຮານຄະດີເຊື່ອວ່າ ເມືອງເງິນຍາງ ຕັ້ງຢູ່ລະຫວ່າງແມ່ນ້ຳແມ່ສາຍ ກັບດອຍຕຸງ ແມ່ນ້ຳແມ່ສາຍ ຕໍານານຮຽກວ່າ "ນ້ຳແມ່ລະວ້າ" ຫລື ແມ່ນ້ຳຂອງຊາວລະວ້າ/ລົວະ ສະພາບເມືອງເງິນຍາງ "ມີແນວກຳແພງບາງສ່ວນເຫລືອຢູ່ ແລະ ຄູເມືອງທີ່ແຫ້ງຂອດກຳແພງບາງສ່ວນຖືກທຳລາຍ ເມືອງຕັ້ງຢູ່ບົນທີ່ສູງ ໄກ້ແມ່ນ້ຳແມ່ສາຍ ໃນເຂດທີ່ຮຽກວ່າ ໂປ່ງແດງ ຫລື ເໜືອງແດງ ມີຄວາມພະຍາຍາມຄາດໄຖ່ແນວດົນໃຫ້ທະລາຍລົງ ເພື່ອເປັນພື້ນທີ່ປູກພືດໄຮ່ຕະຫລອດເວລາ"⁸ ຕໍານານອະທິບາຍວ່າ ເມືອງເງິນຍາງມາຈາກຄຳວ່າ ເງິນຍັງ (ຢູ່) ຫລື ອັນໄດເງິນທີ່ພະຍາລະວາຈັກກະຣາຊ ໄຕ່ລົງມາຈາກສະຫວັນ ແຕ່ພົບວ່າ ຄຳວ່າ "ຍາງ" ໃນສະມັຍນຶ່ງ ໝາຍເຖິງປ່າໄມ້ ແລະ ຄຳວ່າ "ເງິນ" ໝາຍເຖິງສີຂາວ ຫລື ທີ່ຮຽກວ່າ "ທີ່ຮັ້ນນະຄອນ" ພະຍາລະວາຈັກກະຣາຊ ໄດ້ບູຊາພະທາດດອຍຕຸງທຸກປີ ແລະ ໃຫ້ທັມມິລະ/ລົວະ ຢູ່ຮັກສາພະທາດ ດອຍຕຸງ 500 ຄົນ

ບູເຈົ້າລາວຈົກເປັນລົວະທີ່ຕໍານານລ້ານນາກ່າວວ່າມີຈົກ ຫລື ຈອບຈຳນວນຫລາຍ ອາດຈະເປັນໄປໄດ້ທີ່ວ່າ ພະຍາລະວາຈັກກະຣາຊ ແລະ ບູເຈົ້າລາວຈົກ ເປັນບັນພະບຸລຸດຂອງພະຍາເຈືອງ ເປັນພວກດຽວກັນ ຄືເປັນລົວະ ຫລື ລະວ້າ ຊຶ່ງອາດຈະໝາຍຮວມວ່າ ພະຍາມັງລາຍກໍເປັນລົວະດ້ວຍ ເມື່ອພະຍາລາງຄຽງ ເມື່ອສ້າງເມືອງຍາງສາຍ ໃຫ້ຝັງເສົາອິນທະຂີລໄວ້ກາງເມືອງ ຊຶ່ງເສົາອິນທະຂີລ ຕໍານານວ່າເປັນເສົາທີ່ພະອິນມອບໃຫ້ແກ່ລົວະ ເມືອງຊຽງໃໝ່ກໍຝັງເສົາອິນທະຂີລໄວ້ກາງເມືອງເຊັ່ນກັນ ແລະ ມີພິທີເສັ້ນໄຫວ້ຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ ຕໍານານພະຍາເຈືອງຂຽນເຖິງລົວະວ່າ ພວກແກວພະກັນໜີໄປເຝິງລົວະ ເມື່ອກອງທັບພະຍາເຈືອງຍົກໄປຕີເມືອງພະກັນ "ອັນວ່າແກວທັງຫລາຍບາງຜ່ອງ ອັນປະສູ່ປະເທດບ້ານເມືອງແຫ່ງຊາວລະວາແລ້ວແລ ເປັນຊາວລະວາ"⁹ ຕໍານານລ້ານນາຂຽນເຖິງຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງລົວະ ແລະ ໄທຍວນໄວ້ຫລາຍຕໍານານ

⁸ ຄົງເດຊ ຕໍານານປະວັດບູຮານລ້ານນາ 2528 ນ. 220-221
⁹ ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຂຽວ ແລະ ສິທິນ ຄຳແປງ. ຕໍານານພະຍາເຈືອງ ຜູກ 2 ໜ້າ 13-14

ໃນຄຳບວງສວງຜີປູ່ ແລະ ຍ່າ ແລະ ຜີລົວະ ທີ່ຊາວຊຽງໃໝ່ເສັ້ນໄຫວ້ດ້ວຍຄວາຍທຸກປີ ມີຂໍ້ຄວາມທີ່ບວງສວງວ່າ "ລົວະເຍຣະໄຮ່ ຍ່າທີ່ຕາຍຄາ ໄຫເຍຣະນາ ຍ່າທີ່ຕາຍແດດ" ນອກຈາກນີ້ ລົວະເຄີຍຊ່ວຍເຫລືອຄົນໄຫຍວນໃຫ້ຜົນຈາກຂ້າເສິກສັດຕູທີ່ຕິດຕາມຫາຄົນໄຫຍວນ ໂດຍໃຫ້ລົວະແຕ່ງຕົວເໝືອນໄຫຍວນ ໄຫຍວນຕັດຜົມເໝືອນລົວະ ເພື່ອມີໃຫ້ສັດຕູຮູ້ຈັກ "ມູນລະໄຫຕັດຜົມເໝືອນລົວະ ລົວະນຸ່ງຜ້າເໝືອນໄຫເກີດນີ້ແລ" ແລະ "ລົວະປົງໄຫ ໄຫປົງໝີ້ນີ້"¹⁰ ປະເສີດ ນະ ນະຄອນ ສະເໜີວ່າ ເມືອງຂອງທ້າວເຈືອງຄືເມືອງຊຽງຮາຍ ຫລືເມືອງພະເຍົາ ຫລືເມືອງຝາງ¹¹ ຊຶ່ງເປັນບ້ານເມືອງຂອງພະຍາລົວະຈັກກະຣາຊ ຊຶ່ງອາດຈະເປັນລົວະຫລືໄຫຍວນກໍໄດ້ ແຕ່ບ້າຂອງຂຸນເຈືອງເປັນເມັງ ຫລືມອນ ທ້າວເຈືອງຈຶ່ງເປັນ ທັງໄຫ/ລົວະ ແລະມອນ ເຊັ່ນດຽວກັບພະຍາມັງລາຍ ພະມານດາເປັນຊາວໄຫລີ້ທີ່ເມືອງຊຽງຮຸ່ງ ເລື່ອງຊາດຜັນທີ່ຜູ້ແຕ່ງຕຳນານພະຍາເຈືອງກ່າວໄວ້ ຍັງຫາຂໍ້ຢູ່ຕໍ່ໄດ້ ຕ້ອງສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຕໍ່ໄປ

2. ຂ້າ / ຫັມມິລລະ

ຕຳນານພະຍາເຈືອງສະບັບວັດເໝືອງໝີ້ ກ່າວວ່າ ເມື່ອພະຍາເຈືອງໄດ້ຮັບຊາບວ່າ ພະຍາກວາເມືອງແກວພະກັນ ຍົກທັບມາລ້ອມເມືອງເງິນຍາງຂອງລຸງຊຶ້ມ ລຸງຊຶ້ມຂໍໃຫ້ພະຍາເຈືອງໄປຊ່ວຍຂັບໄລ່ທຳສົງຄາມກັບພະຍາກວາ ພະຍາເຈືອງອອກເດີນທາງຈາກເມືອງຊຽງເຄືອ ມາເມືອງເງິນຍາງ ພະຍາເຈືອງຕ້ອງຜັກຄ້າງແຮມລະຫວ່າງເດີນທາງ 2 ຄືນ ພະຍາເຈືອງພົບກັບຊົນເຜົ່າທີ່ຕຳນານຂຽນວ່າ "ຂ່າ/ຂ້າ" ພາສາບາລີໃຊ້ຄຳວ່າ "ຫັມມິລລະ" ຊຶ່ງພົບທົ່ວໄປໃນຕຳນານ ແລະ ຈາລຶກໃນລ້ານນາ ພະຍາເຈືອງເດີນທາງຂ້າມນ້ຳ ແລະ ລຳຫ້ວຍມາເຖິງຫາດຫົວຊົນ ໄກ້ກັບເຊີງພູເຂົາ ແລະຢຸດຜັກລະຫວ່າງທາງທີ່ປະທັບຜັກແຮມຮຽກວ່າ "ໂຮງກວ້ານຈອດ" ຊຶ່ງພວກຂ່າໄດ້ສ້າງ "ໂຮງກວ້ານຈອດອັນໃຫຍ່ ຫັມມິລລຸຕຳ ອັນຂ່າທັງຫລາຍປູກແປງໄວ້"¹² ຕຳນານຂຽນວ່າ ພວກຂ່າທີ່ນີ້ແຕ່ງກາຍດ້ວຍກາງເກງທີ່ເກົ່າ ແລະຂາດ ພວກເຂົານຳເອົາເນື້ອສັດ ຄືກະຈ້ອນ ແລະກະແຕ ພວກຂ່າຈຳນວນຫລາຍຈະຊ່ວຍພະຍາເຈືອງທຳສົງຄາມກັບທ້າວກວາ ພະຍາເຈືອງມອບຮາງວັນເປັນເສື້ອຜ້າ ແລະ ຕຸ້ມຫູ ໃຫ້ແກ່ຂ່າ

¹⁰ ສະງວນ ໄຊຕິສຸອຣັດ ຕຳນານສຸວັນນະຄຳແດງ (ຫລືຕຳນານເສົາອິນທະຂິລ) ໜ້າ 145-146
¹¹ ປະເສີດ ນະ ນະຄອນ "ສັກກະຣາຊ ແລະພູມສາດຂອງທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ" ໃນ ຕຳນານກ່ຽວກັບທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ ມີຕິທາງປະຫວັດສາດ ແລະວັດທະນະທັມ ໜ້າ 21-26
¹² ອະນຸຮັດ ວິຊຽນຂຽວ ແລະ ສີຫິນ ຄຳແປງ. ຕຳນານພະຍາເຈືອງ ຜູກທີ 1 ໜ້າ 83

ສັມເພທັມມິລາ ອັນວ່າຂ້າທັງມວນ ທຸນິວັຕຖາ ອັນນຸ່ງຍັງກະຕ່ຽວອັນເກົ່າ
 ອັນຂາດ ຄາຫາເວຕວາ ຍັງຂ້າທັງຫລາຍທີ່ຖືເອົາຍັງອາຫານທັງຫລາຍ
 ໝາຍມີກະຈອນກະແຕເປັນຕົ້ນ ກໍນ້ອມຖວາຍ ແກ່ເຈົ້າອຸປຣາຊເຈືອງລຸນ
 ອັນປະກອບດ້ວຍຮູບໂສມໂນມພັນອັນງາມຍິ່ງ ເຕທັມມິລາ ອັນວ່າຂ້າທັງຫລາຍ
 ຝູງນັ້ນ ກໍຕຳນາຈາລະຈາກັນວ່າ ດູລາຊາວເຮົາທັງຫລາຍ ຄວນແລ ອັນວ່າເຮົາ
 ທັງຫລາຍ ອັນໃຫ້ຂັດໃຫ້ອາມ ຍັງເຄື່ອງອາວຸດທັງຫລາຍ ມີຫອກ ດາບ
 ເປັນຕົ້ນແລ ເຮົາທັງຫລາຍນັ້ນ ທັມມິລາ ອັນເປັນຊາວຂ້າ ອັນຫລາຍກວ່າ
 ໝື່ນກວ່າແສນ ອັນແກ້ວຫານຍິ່ງ ກໍຈັກໄປດ້ວຍກັບເຈົ້າ (ເຈືອງ) ແຫ່ງເຮົາ
 ໃນກາລະບັດນີ້ແທ້ດີຫລີ ໃນກາລະຍາມນັ້ນ ອັນວ່າອຸປຣາຊເຈືອງລຸນ ເປັນອັນ
 ຊົມຊື່ນຍິນດີ ກໍຍັງຄົນທັງຫລາຍ ຍັງອາຊາຫານຮາງວັນທັງຫລາຍ ໝາຍມີ
 ກະຕ່ຽວ ແລະ ເສື້ອ ແລະກະຈອນຫູເປັນຕົ້ນ ແກ່ຂ້າທັງຫລາຍຝູງນັ້ນ”¹³

ເມື່ອພະຍາເຈືອງເດີນທາງຈາກທີ່ຮຽກວ່າ “ພູທຸມ” ອີກ 1 ວັນ ມາເຖິງແມ່ນ້ຳແຫ່ງນຶ່ງ ກໍຝັກຄ້າງຄືນທີ່ນັ້ນ
 ພະຍາເຈືອງໄດ້ພົບກັບຊາວຂ້າອີກກຸ່ມນຶ່ງ ມີຫົວໜ້າຊື່ວ່າ “ອ້າຍງຳ” ໄດ້ນຳເອົາບັນນາການມາຖວາຍ
 ພະຍາເຈືອງ ພະຍາເຈືອງຈຶ່ງຖາມວ່າ ຈາກທີ່ນີ້ໄປເມືອງເງິນຍາງໄກຫລາຍນ້ອຍເທົ່າໃດ ຂ້າຕອບວ່າ
 ຈາກທີ່ນີ້ໄປເມືອງເງິນຍາງໃຊ້ເວລາ 1 ວັນ

“ອັນວ່າຂ້າທັງຫລາຍຝູງນັ້ນກໍກ່າວຂ້າທູນວ່າ ເທວະ ຝູງຂ້າໄຫວ້ບາດ
 ມະຫາຣາຊເປັນເຈົ້າ ອັນວ່າຝູງຂ້າທັງຫລາຍ ອັນໄປປ່າຍາງຄົນຄອນ
 ສູ່ເມືອງເງິນຍາງ ແຕ່ນີ້ອັນຂ້າມແລ້ວ ກໍສ້ຽງວັນຄຳກໍຈຶ່ງໄປຮອດໄປເຖິງ
 ກໍຂ້າແລ”¹⁴

---

¹³ ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຂຽວ ແລະສິທິນ ຄຳແປງ. ຕຳນານພະຍາເຈືອງ ຜູກ 1 ໜ້າ 84

¹⁴ ເລື່ອງດຽວກັນ. ຜູກ 1 ໜ້າ 85

ເມື່ອພະຍາເຈືອງໄດ້ເປັນພະຍາໃນເມືອງເງິນຍາງ ແລະ ໄດ້ທິດາສອງຄົນຂອງພະຍາຊື່ມເປັນຊາຍາແລ້ວ ພະຍາເຈືອງຈະໄປເມືອງພະກັນ ຈຶ່ງສິ່ງໃຫ້ຕຽມຍົກກອງທັບໄປເມືອງພະກັນ ໃນການເດີນທາງ ພະຍາເຈືອງ ຂ້າມແມ່ນ້ຳຂອງ ຫລືແມ່ນ້ຳໂຂງໄປຝັ່ງປະເທດລາວປັດຈຸບັນ ຜູ້ແຕ່ງຕຳນານກ່າວວ່າ ພະຍາເຈືອງຜ່ານ ເຊິ່ງເຂົາໄປພົບໝູ່ບ້ານຫມໍລະ ຫລືໝູ່ບ້ານຂ່າ ຊຶ່ງພວກເຂົາສ້າງບ້ານກ້ອງລ່າງສູງ ແລະ ຕັ້ງຖິ່ນຖານ ທີ່ແຫ່ງນີ້ມານານແລ້ວ ຕັ້ງແຕ່ອະດີດ

ອັນວ່າພະຍາເຈືອງຕົນນັ້ນ ອັນຂ້າມລ່ວງຍັງເມືອງຊຽງລານ ຄືວ່າເມືອງ ເງິນຍາງ ໄປຮອດໄປເຖິງມະຫານະທີ່ຍັງແມ່ນ້ຳໃຫຍ່ ຮຽກຊື່ວ່າ ນ້ຳຂອງ ລ້ຳແມ່ນ້ຳໃຫຍ່ທັງ 5 ແລະ ແມ່ນ້ຳອັນນັ້ນຊື່ວ່າ ຍະມຸນາສະມຸດທອນ ອັນນຶ່ງແລ ... ແມ່ນອັນວ່າໝູ່ຮິພິນມະຫິນໂຍທາທັງຫລາຍ ອັນຂ້າມທີ່ຍັງ ແມ່ນ້ຳໄປຮອດໄປເຖິງແລ້ວ ຍັງຝັ່ງກ້ຳຜຸ້ນ ອັນພາຍໜ້າ ດ້ວຍທາງຕີນ ດອຍຈຶ່ງໄປຮອດໄປເຖິງ ຫມໍລະຄາມ ຍັງ**ບ້ານຂ່າ**ທັງຫລາຍແລ ອັນວ່າ ພູແລ ອັນອາກຽນເດຽລະດາດ ເຕັມໄປດ້ວຍຍາວເຮືອນທັງຫລາຍອັນສູງ ອັນວ່າ**ຂ່າ**ທັງຫລາຍອັນມາກ ກໍຢູ່ໃນພູແລທີ່ນັ້ນແຕ່ບູຮານມາ¹⁵

ຕໍ່ມາພະຍາເຈືອງພົບກັບຊາວຂ່າອີກກຸ່ມນຶ່ງ ມີຫົວໜ້າຊື່ວ່າ ອ້າຍສາມເຫັງ ຊຶ່ງເຂົາຊັກຊວນໃຫ້ຂ່າທັງຫລາຍ ນັບຖືພະຍາເຈືອງ ພວກເຂົານຳເອົານົກ ແລະ ເນື້ອສັດມາຖວາຍ ພະຍາເຈືອງມອບຜ້າສຳຫລັບນຸ່ງ ແລະ ຜ້າຫົ່ມລວມທັງໝາກ ແລະ ເກືອ ຊຶ່ງເປັນຂອງຫາຍາກໃນໝູ່ບ້ານຂ່າແຫ່ງນີ້ ພະຍາເຈືອງແຕ່ງຕັ້ງ ຍົດສັກໃຫ້ກັບຂ່າໃນໝູ່ບ້ານ ແລະ ຖືວ່າຂ່າເປັນກຳລັງຂອງພະຍາເຈືອງ

ອັນວ່າ**ຂ່າ**ຜູ້ຊື່ວ່າ ອ້າຍສາມເຫັງ ປະໂຫລມໂລມເອົາ ແມ່ນຍັງ**ຂ່າ**ທັງ ຫລາຍມວນ ສຳແດງຍັງອານຸພາບບຸນສົມພານແຫ່ງພະຍາເຈືອງຕົນເປັນ ເຈົ້າແຫ່ງຕົນຍັງຂ່າທັງມວນ ກໍທີ່ເລື່ອມໃສໃນເຈົ້າແຫ່ງຕົນແລ ອັນວ່າ ທ້າວພະຍາຂ່າທັງຫລາຍມວນ ຖືເອົາຍັງເນື້ອແລນົກທັງຫລາຍຖວາຍຍັງ ບັນນາການຂອງຝາກທັງຫລາຍແກ່ພະຍາເຈືອງ ... ທີ່ຍັງສິ່ງທັງຫລາຍ

---

¹⁵ ເລື່ອງດຽວກັນ. ຜູກ 1 ໜ້າ 135

ໝາຍມີຜ້ານຸ່ງແລຜ້າຫີ່ມ ເປັນຕົ້ນກໍດີ ຍັງວັດຖຸອັນໃດອັນນຶ່ງອັນຂ່າທັງ
ຫລາຍຫາກເຝິງໄດ້ຍາກ ອັນມີໝາກແລເກືອ ເປັນຕົ້ນ ກັບທັງທີ່ແລ້ວຍັງ
ສຸທິສັກນາມມະສັກ ແກ່ຂ່າທັງຫລາຍຝູງນັ້ນແລ ພະຍາເຈືອງນັ້ນ ຖືເອົາ
ຫັມມິລເລ ຍັງຂ່າທັງຫລາຍ ເປັນກຳລັງແຫ່ງຕົນ¹⁶

ຕຳນານພະຍາເຈືອງຂຽນເຖິງຂ່າ ທີ່ຊ່ວຍພະຍາເຈືອງຮົບກັບແກວພະກັນ ກົງກັບຂໍ້ສັນນິຖານຂອງ ຈິຕ ພູມສັກ
ແມ່ນວ່າເຮົາບໍ່ອາດຈະສະຫລຸບໄດ້ແນ່ຊັດ ກ່ຽວກັບທະຫານໃນກອງທັບຂອງພະຍາເຈືອງ ແຕ່ຜູ້ແຕ່ງຕຳນານ
ກໍໄດ້ຂຽນເລື່ອງນີ້ໄວ້ໃຫ້ພິຈາລະນາຄົ້ນຄວ້າຕໍ່ໄປ ຄວາມເຫັນຂອງ ຈິຕ ພູມສັກ ມີດັ່ງນີ້

ຈິຕ ອະທິບາຍວ່າ ພວກຂ່າ ເຊັ່ນ ຂ່າມຸ ຂ່າວ້າ ໃນປະເທດ ສປປ.ລາວ ຮຽກວ່າ ລາວເທິງ ສ່ວນພວກ
ແມ້ວຍ້າວຫລໍ່ຫລໍ່ ຮຽກວ່າ ລາວສູງ ພວກນີ້ເປັນພວກອາສັຍຢູ່ຕາມຕີນພູ ຫລືບົນຝັ່ງແມ່ນ້ຳ ເລິກເຂົ້າໄປ
ໃນປ່າ ພວກນີ້ທຳກະສິກຳທີ່ຮຽກວ່າ "ເຮັດໄຮ" ພາສາບາລີໃຊ້ຄຳວ່າ "ຫັມມິລະ" ໃນທີ່ນີ້ໝາຍເຖິງພວກຂ່າ
ຕຳນານລ້ານນາຫລາຍເລື່ອງ ຂຽນຊື່ກຸ່ມຊາດພັນດ້ວຍພາສາບາລີວ່າ ຫັມມິລະ ແລະອີກຊື່ນຶ່ງວ່າ "ມິລັກຊຸ"
ຊຶ່ງໝາຍເຖິງລະວ້າ ຫລືລົວະ ສັນນິຖານວ່າຜູ້ແຕ່ງຕຳນານລ້ານນາ ອາດຈະໃຊ້ທັງສອງຄຳ ໝາຍເຖິງ
ທັງລົວະ ແລະຂ່າ ກໍເປັນໄດ້ ເລື່ອງນີ້ຍັງຫາຂໍ້ຍຸຕິບໍ່ໄດ້ ສຳຫລັບຂ່າໃນລາວນັ້ນ ມີນັກວິຊາການລາວ ອາຈານ
ສຸສະວ່າງ ໄດ້ສຶກສາວິຈັຍເລື່ອງຂ່າ ຫລື ຂະມໄວ້ແລ້ວ¹⁷

ນອກຈາກນີ້ ຈິຕເຊື່ອວ່າ ການທີ່ກອງທັບພະຍາເຈືອງສາມາດຮົບຊະນະພວກແກວພະກັນ ແລະ
ລ້ານຊ້າງໄດ້ ເນື່ອງມາຈາກດຳເນີນນະໂຍບາຍຜູກມິດກັບຊົນຊາດຂ່າ ຄືຊົນຜື້ນເມືອງທີ່ມີຢູ່ຫລາຍໃນລາວ
(ພາສາລາວ ຂ່າ ແປວ່າ ທາດ) ພະຍາເຈືອງຜູກມິດກັບຂ່າ ສາບານວ່າຈະເປັນຍາດພີ່ນ້ອງກັນ ໂດຍສະເພາະ
ກັບພວກຂ່າພູສູງ (ເໜືອທົ່ງໄຫຫີນ) ການໄດ້ຮັບກຽດເທົ່າທຽມກັນ ທຳໃຫ້ຂ່ານັບຖືພະຍາເຈືອງຫລາຍ ແລະ
ມີຂ່າທີ່ນັບຖືຜີພະຍາເຈືອງຢູ່ຈົນບັດນີ້ ແລະ ຍັງເຊື່ອວ່າ ພະຍາເຈືອງຈະມາກອບກູ້ຊົນຊາດຂ່າໃນອະນາຄົດ
ເພາະເຫດນີ້ເອງ ນັກຝົງສາວະດານບາງຄົນຄິດວ່າ ພະຍາເຈືອງ ເປັນກະສັດຂອງຊົນຊາດຂ່າ¹⁸

¹⁶ ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຂຽວ ແລະສິທິນ ຄຳແປງ. ຕຳນານພະຍາເຈືອງ ຜູກ 1 ໜ້າ 139
¹⁷ ກະລຸນາເບິ່ງລາຍລະອຽດເພີ່ມ ໃນ Suksavang Simana and Elisabeth Preisig. Kmhm Livelihood
Farming the Forest.
¹⁸ ຈິຕ ພູມສັກ ຄວາມເປັນມາຂອງຄຳສຍາມ ໄຫ ລາວ ແລະຂອມ. ໜ້າ 124-125 236-245

3. ແກວ

ຕໍານານພະຍາເຈືອງກ່າວເຖິງກຸ່ມຊາດພັນທີ່ຕໍານານຮຽກວ່າ ແກວ ດຣ. ເດວິດ ວັຍອາຈ (David K. Wyatt) ສະເໜີວ່າ ແກວໝາຍເຖິງທີ່ ຫລືດິນແດນຕອນເໜືອຂອງຫວຽດນາມ ຊຶ່ງກົງກັບຂໍ້ສະເໜີ ຂອງຈິຕ ພູມສັກ ທີ່ສະເໜີວ່າ ແກວພະກັນ ຄື ຊາວເມືອງປັກກັນ ທາງທິດຕະເວັນອອກຂອງແມ່ນ້ຳດຳເໜືອເມືອງຮ່າໂນຍ ໃນປະເທດຫວຽດນາມ ສ່ວນ ທ່ານມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ທ່ານສະເໜີວ່າ ແກວພະກັນໝາຍເຖິງເມືອງຊຽງຂວາງ ທົ່ງໄຫຫິນ ຕໍານານພະຍາເຈືອງກ່າວວ່າ ພະຍາກວາ ຊຶ່ງທຳສິງຄາມພ່າຍແພ້ແກ່ພະຍາເຈືອງນັ້ນ ເປັນໄຫຍ່ກວ່າຊາວແກວທັງຫລາຍ *“ອັນວ່າພະຍາກວາຕົນນັ້ນ ອັນເປັນເຈົ້າເປັນໃຫຍ່ ແກ່ຊາວແກວທັງຫລາຍ”*¹⁹

ຕໍານານພະຍາເຈືອງ ກ່າວເຖິງຊາວແກວໃນເມືອງພະກັນວ່າ ເມື່ອພະຍາເຈືອງຍົກທັບມາລ້ອມເມືອງພະກັນ ນາງກວາຮາຊເທວີ (ນາງຜູ້ປົກຄອງເມືອງພະກັນ ສືບຕໍ່ຈາກພະຍາກວາທີ່ສິ້ນພະຊົນໃນການທຳສິງຄາມກັບພະຍາເຈືອງທີ່ເມືອງເງິນຍາງ) ໃຫ້ນາງອູບແກ້ວ ແລະ ຂຸນນາງ ນຳເຄື່ອງບັນນາການມາຖວາຍພະຍາເຈືອງ ພ້ອມກັບມອບບ້ານເມືອງ ແລະ ພະຍາເຈືອງໄດ້ນາງອູບແກ້ວເປັນຊາຍາໃນລະຫວ່າງທີ່ພະຍາເຈືອງຍົກທັບມາເຖິງເມືອງພະກັນນັ້ນ ຊາວເມືອງຜູ້ຊາຍ ໄດ້ໜີໄປຢັງເມືອງ ຫລືສະຖານທີ່ຕ່າງໆ ບາງຄົນກາຍເປັນໂຈນ ນັກບວດ ບາງຄົນໜີໄປຢູ່ກັບພວກລົວະ ຫລື ຊາວລະວ້າ ບ້າງເປັນຂໍທານ ແລະ ເປັນຂ້າທາດ ຮຽກວ່າ ຂ້າກອນມານິຕ

ອັນວ່າຜູ້ຊາຍທັງຫລາຍ ບາງຜ່ອງເປັນພໍ່ຮ້າງພໍ່ໝ້າຍ ອັນວ່າຜູ້ຍິງທັງຫລາຍ ບາງຜ່ອງເປັນແມ່ຮ້າງແມ່ໝ້າຍ ອັນວ່າແກວທັງຫລາຍ ບາງຜ່ອງອັນເປັນລັກເປັນໂຈນຢູ່ໃນປ່າ ອັນວ່າແກວທັງຫລາຍ ບາງຜ່ອງ ອັນເຂົ້າໄປສູ່ໝູ່ນັກບວດ ແລ້ວແລ ບວດເປັນສໍຣະນະ ອັນວ່າແກວທັງຫລາຍ ບາງຜ່ອງອັນໄປສູ່ປະເທດ ບ້ານເມືອງແຫ່ງຍາດຜີ້ນ້ອງ ອັນວ່າແກວທັງຫລາຍບາງຜ່ອງ ອັນໄປສູ່ປະເທດ ບ້ານເມືອງແຫ່ງຊາວລະວາ (ລົວະ) ແລ້ວແລ ເປັນຊາວລະວາ ອັນວ່າແກວ

¹⁹ ອະນຸຮັດ ວິຊຽນຂຽວ ແລະ ສີທິນ ຄຳແປງ. ຕໍານານພະຍາເຈືອງ ຜູກ 1 ໜ້າ 104

ທັງຫລາຍບາງຜ່ອງ ອັນຖືຫາບແກມຂ້າ ອັນວ່າແກງທັງຫລາຍບາງຜ່ອງ
ອັນໄປກວ່າຜູ້ດຽວຂໍກິນ ອັນວ່າແກງທັງຫລາຍ ອັນເປັນຂ້າກອນມານິຕ²⁰

ຕໍ່ມາພະຍາເຈືອງຈະສະເດັດຈາກເມືອງພະກັນ ກັບໄປຍັງເມືອງເງິນຍາງ ພະຍາເຈືອງກ່າວວ່າ ຊາວເມືອງ
ພະກັນຮຽກວ່າຊາວແກວ ແລະ ເປັນເມືອງໃນອໍານາດຂອງພະອົງ ຊຶ່ງມີເມືອງເງິນຍາງ ເປັນສູນກາງ

ອັນວ່າປະເທດບ້ານເມືອງອັນນີ້ກໍດີ ອັນເປັນທີ່ຢູ່ແຫ່ງຊາວແກວທັງຫລາຍ
ເມືອງພະກັນເປັນຂອບແດນບ້ານເມືອງແຫ່ງກູ ເມືອງເງິນຍາງເພື່ອຕັ້ງໄວ້
ທີ່ເປັນເມືອງຮາຊທານີທີ່ຢູ່ແຫ່ງກູ ອັນວ່າທີ່ອັນນັ້ນ ອັນຕ້ອງຢູ່ໃນທ່າມກາງ
ເໝືອນດັ່ງພະສຸຣິຍະພະອາທິດພໍ່ທຽງວັນ²¹

ຜູ້ແຕ່ງຕໍານານພື້ນເມືອງຊຽງໃໝ່ກ່າວວ່າ ເມືອງພະກັນ ຄືເມືອງແກວ

"ພັນດັ່ງ ລາວຊື່ນພີ່ເຈົ້າພະຍາຈອມຜາເຮືອງແລເປັນລຸງເຈົ້າພະຍາເຈືອງ
ນັ້ນມີລູກຍິງຜູ້ 1 ຊື່ນາງອິ້ວຄໍາຄອນເມືອງ ຂຶ້ນໃຫຍ່ເປັນສາວມີຮູບງາມ
ລ້ວນຖ້ວນດ້ວຍອິດຖີລັກຂະນະທັງມວນ ຄວນເລງແລແກ່ຕາ ລືຊາປາກົດ
ໄປເຖິງທີ່ ເມືອງພະກັນຄືເມືອງແກວ (ວ່າ) ມີລູກສາວພະຍາລາວຜູ້ 1 ງາມນັກ
ວ່າສັນນັ້ນ"²²

ນອກຈາກນີ້ ໃນສະມັຍພະຍາໂລກະຮາຊ ປະມານ ພ.ສ. 1986 ພະອົງມອບໃຫ້ພະຮາຊມານດາ ຍົກກອງທັບ
ໄປລ້ອມເມືອງແພ່ ເຈົ້າເມືອງແພ່ບໍ່ຍອມອ່ອນນ້ອມ ພະຮາຊມານດາຈຶ່ງໃຫ້ຫາຄົນມາທໍາປືນ ໃນຂະນະນັ້ນ
ມີຊາວແກວຄົນນຶ່ງເປັນຄົນຮູ້ວິທີທໍາປືນຊື່ວ່າປານສິງຄາມ ມີຕໍາແໜ່ງເປັນ ພັນລ່າມນາ ຜູ້ປ່າວປະກາດ
ກ່ຽວກັບການທໍານາ "ມະຫາເທວິເຈົ້າຈຶ່ງວ່າ ຜູ້ໃດຮູ້ວ່າປູ່ເຈົ້າທີ່ວ່າມາເທົ່ວອັນ ຍັງມີແກວຜູ້ນຶ່ງຊື່ວ່າ

²⁰ ເລື່ອງດຽວກັນ. ຜູກ 2 ໜ້າ 13-14

²¹ ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຂຽວ ແລະ ສິທິນ ຄໍາແປງ. ຜູກທີ 2 ໜ້າ 19

²² ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຂຽວ ແລະ ເດວິດ ວັຍອາດ. ຕໍານານພື້ນເມືອງຊຽງໃໝ່ ໜ້າ 10

ປານສົງຄາມ ເປັນພັນລ່າມນາໄຫວ້ມະຫາເທວີວ່າ ຂ້າຍັງຮູ້ແຕ່ງບູ່ເຈົ້າ (ປີນ) ແລວ່າ ອັນ”²³ ໃນປີ ພ.ສ. 2023 ລ້ານນາຖືກກອງທັບແກວມາຕິເມືອງຫລວງພະບາງ ຊາວລາວຮົບແກວ ແກວຂ້າມມາເຖິງແດນ ເມືອງນ່ານ “ແກວມາຕິກເມືອງຊວາ ຊວາຮົບແກວ ແກວຂ້າມທີ່ເມືອງຊວາ ຈັກມາເຖິງສີມາແດນ ທີ່ເມືອງນ່ານ”²⁴

ໃນປີ ພ.ສ. 2349 ພະເຈົ້າກາວິລະ ສັ່ງສອນລູກຫລານໃຫ້ມີຄວາມຊື່ສັດ ຕໍ່ພະມະຫາກະສັດ ທີ່ເມືອງ ກຸງເທບ ຫ້າມລູກຫລານເອົາບ້ານເມືອງລ້ານນາ ໄປເພິ່ງພາຊາວຕ່າງປະເທດ ຮວມທັງ “ແກວຢວນ” ໝາຍຄວາມວ່າສະມັຍຮັດຕະນະໂກສິນ ຜູ້ແຕ່ງຕຳນານ ຫລືລ້ານນາ ຮຽກແກວວ່າຢວນ ຊຶ່ງຄົງໄດ້ຮັບ ອິດທິພົນຈາກກຸງເທບ

ບຸກຄົນຜູ້ໃດ ຍັງມີໃຈໃຄ່ສະບົດ ພື້ນກັບດ້ວຍພະມະຫາກະສັດເຈົ້າກຸງສຣິອະຍຸດ ທິຍາ ແລ້ວກໍຈັກເອົາຕົວແລບ້ານເມືອງໄປເພິ່ງເປັນຂ້າມ່ານ ຂ່າທີ່ ຂ່າຄຸລວາ ກາສີ ແກວຢວນ ດັ່ງອັນກໍດີ ບຸກຄົນຜູ້ນັ້ນຄິດບ້ານ ຍ່າທີ່ເບືອງ ຄິດເມືອງຢ່າທີ່ ໜ້າ ທີ່ວິນາດຈິບຫາຍຕາຍວາຍ”²⁵

4. ເມັງ/ມອນ

ຕຳນານພະຍາເຈືອງກ່າວວ່າ ມານດາ ແລະປ້າ ຮວມທັງນາງງ້ອມມວນເປັນຊາວເມັງ ຊຶ່ງມີວັດທະ ນະທັມປະເພນີຂອງຕົນເອງ ໃນມະຫາກາບທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງກ່າວວ່າ ນາງເມັງຮຽກຄ່າຕົວນາງງ້ອມມວນ ຈຳນວນຫລາຍ ທຳນອງວ່າຂາຍລູກຕົນເອງ ຊຶ່ງໃນຕຳນານພະຍາເຈືອງກ່າວແຕ່ພຽງວ່າ ມານດາ ປ້າ ແລະນາງງ້ອມມວນເປັນເມັງ ແລະ ຮຽກຄ່າສິນສອດຈາກພະຍາເຈືອງຫລາຍ ແລະ ພະຍາເຈືອງ ບໍ່ໄດ້ສິ່ງ ຄ່າສິນສອດມາໃຫ້ ໃນເລື່ອງມານດານາງງ້ອມມວນຮຳພິງເຖິງລູກສາວຂອງນາງ ແລະ ຮຽກຄ່າສິນສອດ

²³ ເລື່ອງດຽວກັນ. ໜ້າ 84

²⁴ ເລື່ອງດຽວກັນ. ໜ້າ 102

²⁵ ເລື່ອງດຽວກັນ. ໜ້າ 186

ຫລືຄຳຕົວນາງງ້ອມມວນດັ່ງນີ້ ທອງຄຳໜັກແສນນຶ່ງ (ໜ່ວຍ) ຂ້າຍິງຊາຍຢ່າງລະ 100 ຄົນ ຊ້າງ 100 ຕົວ ມ້າ 100 ຕົວ ແລະ ເສື້ອຜ້າອາພອນອື່ນໆອີກ

ອັນວ່າລູກສາວແຫ່ງເຮົາ ອັນເຖິງອັນວັຍອັນຂຶ້ນໃຫຍ່ແລດູງາມ ໃນເມື່ອກະກຸນ ອັນນີ້ ອັນວ່າກິຣິຍາອັນລ້ຽງດູໄວ້ແກ່ບຸກຄົນອື່ນ ກໍບໍ່ມີແລ ອັນວ່າເຮົາປະກົດ ເຊິ່ງຫລານສິ່ງດຽວ ເໝືອນດັ່ງອິນຜົມມາປາຍແດນບຸແບ່ງທີ່ນຶ່ງທີ່ດຽວນີ້ແລ ດ້ວຍມີແທ້ ອັນວ່າວົງສາແຫ່ງເຮົາ ອັນເປັນເຊື້ອກະສັດອັນໃຫຍ່ ອັນວ່າເຮົາ ທັງຫລາຍ ກໍຈຸ່ງໃສ່ໃຈ ອັນສົມອັນຄວນ ແກ່ກະສັດທັງ 2 ກ້າ ອັນວ່າລືຊາ ປະກົດດ້ວຍຍົດສັກສົມບັດແຫ່ງເຮົາກໍເພິງມີ ອັນວ່າ ນາງກະສັດ ອັນຄວນຄຳໄວ້ ໄດ້ແສນຄຳ ກັບທັງຂ້າຍິງຮ້ອຍ ຂ້າຊາຍຮ້ອຍນຶ່ງ ກັບທັງຊ້າງຮ້ອຍມ້າຮ້ອຍ ປະການນຶ່ງ ອັນວ່າວັດຖຸທັງຫລາຍຝູງອື່ນ ອັນມີເສື້ອຜ້າອາພອນເປັນຕົ້ນ ອັນບໍ່ອາດຈັກນັບໄດ້ ອາວາຫະວິວາມົງຄົນ ອັນວ່າແຕ່ງກ່ຽວແຕ່ງດອງ ທຳເລົ່າເຂົ້າຂວັນແຫ່ງເຈົ້າທັງສອງ ກໍເພິງມີນາງເມືອງ (ຜູ້ແມ່) ຄາດຄຳ (ລາຄາ) ນາງງ້ອມ ດັ່ງນີ້ແລ²⁶

ຕຳນານພະຍາເຈືອງຂຽນເຖິງມານດານນາງງ້ອມມວນທຸກຄັ້ງວ່າ "ນາງເມັງ" ດັ່ງຕົວຢ່າງ ນາງເມັງແຈກ ເສື້ອຜ້າໃຫ້ທະຫານທີ່ຈະໄປຊ່ວຍພະຍາເຈືອງທຳສິງຄາມກັບແກວເມືອງພະກັນ "ອັນວ່ານາງເມັງຕົນເປັນແມ່ ແຈກຍັງເສື້ອຜ້າອາພອນທັງມວນແກ່ໂຍທາທັງຫລາຍ ກໍກ່າວນາງງ້ອມວ່າ ດູລາລູກຮັກ ແມ່..."²⁷ ແລະ ພະຍາເຈືອງໄປກາບຄາລະວະມານດານນາງງ້ອມມວນຊຶ່ງເປັນປ້າ "ອັນວ່າອຸປະຣາດ ເຈືອງລຸນລົງຈາກຄໍຊ້າງ ກໍເຂົ້າໄປສູ່ປາງປະສາດຮາຊໂຮງຫລວງແຫ່ງນາງເມັງຕົນເປັນປ້າ (ແມ່ນາງ ງ້ອມມວນ)"²⁸ (1/71)

²⁶ ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຂຽວ ແລະ ສິທິນ ຄຳແປງ. ຕຳນວນພະຍາເຈືອງ ຜູກ 1 ໜ້າ 24

²⁷ ເລື່ອງດຽວກັນ. ຜູກ 1 ໜ້າ 76.

²⁸ ເລື່ອງດຽວກັນ. ຜູກ 1 ໜ້າ 71.

ເມັງ²⁹ ເປັນຊື່ຮຽກກຸ່ມຊາດພັນກຸ່ມນຶ່ງໃນພາກເໜືອ ເຊື່ອກັນວ່າ "ເມັງ" ເປັນເຈົ້າຂອງວັດທະນະທັມເກົ່າແກ່ ຊຶ່ງໄດ້ສືບທອດມາເຖິງຄົນພາກເໜືອໃນສະໄໝຫລັງ ປັດຈຸບັນນີ້ຍັງມີຊົນກຸ່ມເມັງ ອາໄສໃນຈັງຫວັດຕ່າງໆ ໂດຍສະເພາະຈັງຫວັດຊຽງໃໝ່ ແລະລຳພູນ "ເມັງ" ກຸ່ມນີ້ເປັນກຸ່ມທີ່ມີວັດທະນາການແລະມີປະວັດຄວາມເປັນມາ ວັດທະນະທັມ ປະເພນີ ແລະຄວາມເຊື່ອຂອງຕົນທີ່ແຕກຕ່າງໄປຈາກ ກຸ່ມຊົນອື່ນໆ ໃນພາກເໜືອ

ຄຳວ່າ "ເມັງ" ເປັນຄຳທີ່ຊາວເໜືອ ຫລືລ້ານນາຮຽກຊົນຊາດໃນຕະກຸນມອນ ແລະຂະເມນ ຈິຕ ພູມສັກ ເຊື່ອວ່າ "ເມັງ" ເປັນຄຳດຽວກັບຄຳວ່າ "ມອນ" ຄົນມອນບູຮານຮຽກຕົວເອງວ່າ "ເຣມອນ" (ຈາລຶກມອນ ພ.ສ. 2022) ຄົນໄທພາກກາງມາໃຊ້ທາງຮູບອັກສອນເປັນ "ຮາມັນ" ແຕ່ມອນອອກສຽງເປັນ ຣະມິນ ໃນເວລາຕໍ່ມາກ່ອນເປັນ ຫ-ມ່ອນ ໄທຈຶ່ງຮຽກຕາມປາກວ່າ ມອນ ສ່ວນພາກເໜືອຮັບເອົາຄຳວ່າ ເຣມອນ (ຣະເມນ) ໄປໃຊ້ ແຕ່ອອກສຽງຕາມລັ້ນຄົນລ້ານນາວ່າ "ເມັງ" ເພາະຄຳວ່າຄົນ ລ້ານນາຈະອອກສຽງ "ນູ" ສະກົດເປັນ "ງ" ເຊັ່ນເດືອນເຜັນ ເປັນ ເດືອນ-ເປັງ ບຳເຜັນ ເປັນ ປ້າເປັງ ບັນຊອນ ເປັນ ເບງຊອນ ຄຳວ່າເຣມອນ ຈຶ່ງອອກສຽງເປັນ "ຮເມງ" ຕໍ່ມາຫລໍ່ລົງເຫລືອ "ເມງ" ເພາະບໍ່ມີສຽງ "ຮ" ໃນພາສາລ້ານນາ ດັ່ງນັ້ນຄຳວ່າ **ເມງ ມອນ ຮາມັນ ຣະເມນ** ຈຶ່ງເປັນຄຳດຽວກັນ ໝາຍເຖິງຊົນຊາດມອນບູຮານ ຊຶ່ງເອກະສານ ແລະ ໃນພາກເໜືອ ຮຽກວ່າ "ເມັງ"

ຈາກຫລັກຖານສິລາຈາລຶກ ແລະສິລະປະກັມທີ່ຂຸດພົບ ສັນນິຖານວ່າ ສູນກາງຂອງມອນບູຮານ ຫລືເມັງຢູ່ບໍລິເວນລຸ່ມນ້ຳເຈົ້າພະຍາ ຄືອານາຈັກທວາຣະວະດີໃນພຸດທະສັດຕະວັດ ທີ 12-13 ຊຶ່ງພົບສິລາ ຈາລຶກອັກສອນມອນທີ່ນະຄອນປະຖົມ ຮາຊບຸຣີ ອູ່ທອງ ແລະ ລົບບຸຣີ ຄວາມຈະເລີນຂອງເມັງ ຫລື ມອນແບບທວາຣະວະດີ ໄດ້ຂະຫຍາຍຕົວໄປທາງພາກຕະວັນອອກສ່ຽງເໜືອ ແລະພາກເໜືອ ໄດ້ພົບສິລາ ຈາລຶກມອນທີ່ເມືອງຟ້າແດດສູງຍາງ ຈັງຫວັດກາລະສິນ ແລະ ທີ່ຫະນິພຸນໄຊ ຫລືລຳພູນ ມີອາຍຸເກົ່າເຖິງ ພຸດທະສັດຕະວັດທີ 16 ແລະ ຕົ້ນພຸດທະສັດຕະວັດທີ 17 ຕໍ່ມາ ຄວາມຈະເລີນຂອງເມັງ ຫລືມອນ ຍ້າຍໄປ ມີສູນກາງທີ່ເມືອງສະເທິມໃນພະມ້າຕອນໃຕ້ ໃນລະຫວ່າງ ພຸດທະສັດຕະວັດທີ 16 ໃນການສຶກສາກ່ຽວກັບ ຊົນຊາດທີ່ຮຽກວ່າ "ເມັງ" ໃນພາກເໜືອນັ້ນ ອາດຈະພິຈາລະນາໄດ້ຈາກຂໍ້ມູນທັງທາງດ້ານວັນນະກັມ ສິລາຈາລຶກ ຕຳນານ ສິລະປະກັມ ບູຮານຄະດີ ແລະ ລາຍງານການວິຈັຍພິສັງເຂບໄດ້ດັ່ງນີ້ :

²⁹ ເລື່ອງເມັງຕໍ່ໄປນີ້ຜູ້ອຽນນຳມາຈາກບົດຄວາມເລື່ອງ "ເມັງ-ຊາດ" ໃນ ສາຮານຸກົມໄທສະບັບຮາຊບັນດິດ ຍະສະຖານ ຕອນ 454 ມູນບົດບັນກິດ-ເມັງຈີ້, ພ.ສ. 2535, ໜ້າ 14948-14958.

"ເມັງ" ຈາກວັນນະກັມທ້າງຮຸ່ງ ຫລືເຈືອງ ສະບັບປະເທດລາວ ຊຶ່ງມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ ແປ ທ້າວເຈືອງໃນວັນນະກັມເລື່ອງນີ້ເປັນວິລະບຸລຸດຂອງຊົນຫລາຍເຜົ່າ ເຊັ່ນ ລາວ ອີສານ ລ້ານນາ ແລະຊຽງຕຸງ ເຊື່ອວ່າທ້າວເຈືອງມີຊີວິດຢູ່ລະຫວ່າງ ພ.ສ. 1625-1705 ວັນນະກັມເລື່ອງນີ້ຂຽນເຖິງຄົນເມັງວ່າ ເມັງ ມອນ ແລະ ຂອມ ເປັນຊົນເຜົ່າດຽວກັນ ກ່າວຄື ພະຣາຊມານດາຂອງທ້າວເຈືອງ ເປັນມອນ ຊຶ່ງໃນໜັງສືທ້າວຮຸ່ງ ຫລືທ້າວເຈືອງຮຽກວ່າ "ເມັງ" ອານາເຂດຂອງເມືອງສວນຕານ ເມືອງຂອງພະຣາຊບິດາທ້າວເຈືອງ ຕິດຕໍ່ກັບເມືອງເມັງ ຫລືມອນ ດັ່ງໂຄງວ່າ "ບຸຣີເທົ້າ ເມືອງເມັງມະນຸດສະໂລກ" ປ້າຂອງຂຸນເຈືອງເປັນເມັງ ຫລືມອນ ລູກສາວຊຶ່ງຊື່ວ່ານາງງ້ອມ ກໍຮຽກວ່າ ນາງເມັງ ນາງມອນລູກເມັງ ແລະ ລູກຂອມດ້ວຍ ດັ່ງໂຄງວ່າ :

ກາດ່ອງເນື້ອສາວເທສ	ນາງເມັງ
ມືບາຍແຫວນໃສ່ມື	ຄວນນີ້ວ
ບໍ່ລື່ນລ້ຳລາວເກົ່າ	ບູຮານ
ຄື ໆ ສຽງຄວ່າງພາຍກ່າວເມັງ	ນາງທ້າວ
ຜຸ່ງຜຸ່ງຂຶ້ນໂຮງຮາຊ	ນາງເມັງ
ອໍລະຊອນ ສຽງອາວພາຍກ່າວແຫນ	ຖະແຫລງຖ້ອຍ
ເມື່ອນັ້ນນາງເມັງ ຜູ້ໃຈງາມ	ກອຍກ່າວ
ຖືວ່າບຸນເກືອນນ້ຳວທຽມໃກ້	ຮ່ວມສວນ
ຄືດັ່ງຫຍາດແຕ່ຟ້າສະເດັດທ່ອງ	ທໍລະນີ
ໂສມຄານຄວນຕາດເຈືອງ	ທຽມທ້າວ
ນັກສະໜົມເນື້ອນາລີ	ຮຽງຮອບ
ກາກ່ອງກ້າວງາມລ້ຳ	ລູກຂອມ
ຊະພູເນື້ອນາງງາມ	ງ້ອມມ່ວນ
ຜູ້ທີ່ອ້າງຜິວຜ້ຽນ	ລູກເມັງ
ໜັກໜິ້ນກັນນອນແນບ	ນາງມອນ
ພໍຍາມຄາວຊິວດີ	ດາວຊ້າຍ
ຄາມມະຣຸກຮ້ອງຄອນຄອນ	ຂ້ອນຮຸ່ງ

ເຈົ້າຍິ້ຍ້າຍຄົງຄ້ອມ

ສິ່ງນາງ

ພະຣາຊມານດາຂອງທ້າວເຈືອງ ສິ່ງທູດໄປຂໍນາງງ້ອມໃຫ້ທ້າວເຈືອງ ພະຣາຊມານດານາງງ້ອມ ຮຽກຄ່າ
ສິນສອດແຜງ ພະຣາຊມານດາທ້າວເຈືອງກ່າວຕໍານິວ່າ ພວກເມັງຄີພະຣາຊມານດາ ນາງງ້ອມມັກໄດ້
ຂາຍລູກສາວ

ຄົນຈັງໄຮຖືຄວາມ

ມັກໄດ້

ຍາວ່າເມັງດາແຂ້ງຂາຍກັນ

ກິນຄ່າ

ໃນການທຳພິທີລ້ຽງຜີບັນພະບູລຸດ ຫລືຜີດ້າຂອງນາງງ້ອມ ໄດ້ກ່າວເຊີນຜີບັນພະບູລຸດຂອງນາງງ້ອມ ມາກິນ
ເຄື່ອງເສັ້ນຜີບັນພະບູລຸດເມັງນີ້ ໄດ້ສືບທອດມາຈົນປັດຈຸບັນ

ໝາກອ່ອນສ້ອມປະສົງໃສ່

ພູຈວງ

ເທພິຫຍຸບໃສ່ໄຄ

ເລີຍຈ້າ

ຂຸນຫລວງເຈົ້າເມືອງເມັງ

ເປັນໃຫຍ່ ມາກິນ

ສູ່ຄ່ອຍຄ້າຄູນລູກ

ຍິງດຽວ ແຕ່ເນີ້

ຈາກມະຫາກາບທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງເຫັນວ່າ ໃນພຸດທະສັດຕະວັດທີ 17 ນັ້ນ ແຄວ້ນເງິນຍາງຂອງລ້ານນາ
ໄດ້ມີຄວາມສຳພັນກັບເມັງ ຫລືມອນແລ້ວ ເພາະຕັ້ງແຕ່ແມ່ນ້ຳປຶງຂຶ້ນໄປ ມີເມັງ ແລະ ລົວະ ຫລືລະວ້າ
ຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ແລ້ວ ໂຄງນິຣາດທະນິພຸນໄຊ ຊຶ່ງເຊື່ອວ່າແຕ່ງຂຶ້ນລະຫວ່າງພຸດທະສັດຕະວັດທີ 21-22 ຂຽນເຖິງ
ເມັງ ແລະ ມ່ານ ຄື ພະມ້າໄວ້

ສຸຍາຣາມນຶ່ງຫັ້ນ

ບຸນເລງ

ມີຮູບໄທມັງເມັງ

ມ່ານງ້ຽວ

ຖືລາດາບກັບເກງ

ສະກັນແກ່ນ ຄົນແຮ

ຊ້າງສວາດພັນເກົ້າກ້ຽວ

ແກວ່ນສູ້ສົງຄາມ

ໂຄງມັງທະຣາຣົບຊຽງໃໝ່ ຊຶ່ງແຕ່ງຂຶ້ນປະມານ ພ.ສ. 2156 ຜູ້ແຕ່ງຮຽກຄົນມອນສະມັຍນັ້ນ ວ່າ "ເມັງ" ແລະ
ຮຽກຄົນພະມ້າ ວ່າ "ມ່ານ"

ເທົ່າເອົາເດັກນ້ອຍມ່ານ
ເປັນເສນາສົມເສງ
ທະລຳເທດບໍ່ມີເໝງ
ເມືອງຈິ່ງຈັກຫລັ້ມຫລັ້ງ

ມວນເມັງ
ຮ່ວມຮູ້
ສັກສິ່ງ ສັງເອີຍ
ເພື່ອທ້າວຕົນກາງ

ຕໍານານສິ່ງຫົນໂຍນົກຊ້ຍບຸຣີຊຽງແສນ ແລະ ຕໍານານສິ່ງຫົນກຸ່ມານ ສະບັບສອບຄົ້ນ ມີຂໍ້ຄວາມກົງກັນວ່າ ໃນສະມັຍພະເຈົ້າໄຊສີນິ ຣາຊໂອລົດຂອງພະເຈົ້າພອນພົມ ປະມານ ພ.ສ. 1547 ມີກະສັດຈາກເມືອງເມັງ ຍົກກອງທັບມາຮຸກຮານເມືອງໄຊປາການ "ເມື່ອນັ້ນມີກະສັດອົງນຶ່ງເປັນໃຫຍ່ ເມືອງເມັງ ອັນມີທໍຣະດີຝ່າຍ ແມ່ນ້ຳຄົງກ້ຳວັນຕົກພຸ້ນ ກໍຍົກເອົາລີ້ພົນຂ້າມແມ່ນ້ຳຄົງມາ ມີກຳລັງລ້ານເຈັດແສນ ເພື່ອວ່າຈັກມາເອົາ ວຽງໄຊປາການນີ້"

ສະມັຍຣັດຕະນະໂກສິນ ຕໍານານພື້ນເມືອງຊຽງໃໝ່ ຮຽກມອນທີ່ອົບພະຍົບຈາກເມືອງຫົງສາວະດີ ຊຶ່ງຖືກພະມ້າຍຶດເມືອງໄດ້ວ່າ "ເມັງ" ແລະເມັງບ້ານທ່າການ (ປັດຈຸບັນຢູ່ໃນເຂດອຳເພີສັນປ່າຕອງ ຈັງຫວັດ ຊຽງໃໝ່ ເປັນເມືອງບໍລິວານຂອງຫະຣິພຸນໄຊ) ໃນສະມັຍນັ້ນໄດ້ພາຄອບຄົວເມັງອົບພະຍົບເຂົ້າມາຊຽງໃໝ່

ສັກກະຣາດ 1119 ຕົວ (ພ.ສ. 2300) ປີເມືອງເປົ້າ ສົກດຽວນີ້ 4 ອອກ 7 ຄ່ຳ
ມ່ານແມງໂຮງແປງ ຍົກທັບເຂົ້າມາເຖິງເກາະລົມ ເມັງ ແລະ ມ່ານຣົບກັນ
ຕາຍເປັນອັນມາກ ເມັງມີຄົນບໍ່ຫລາຍແຕກມ່ານເປັນຣະສ່ຳຣະສາຍ ເມັງ
ທະລະການພາຄົນຄົວເຂົ້າເມືອງຊຽງໃໝ່

ດັ່ງນັ້ນຈະເຫັນວ່າໃນສະມັຍບູຮານຈົນເຖິງສະມັຍຣັດຕະນະໂກສິນ ຄົນລ້ານນາຮຽກຄົນມອນ ວ່າ "ເມັງ" ຫັງສີຈາມເທວີວົງທີ່ພະໄພທິຣັງສີໄດ້ລິດຈະນາ ເມື່ອປະມານ ພ.ສ. 2060 ໄດ້ກ່າວເຖິງບໍລິເວນລຸ່ມແມ່ນ້ຳປົງ ວ່າເປັນທີ່ຢູ່ຂອງພວກເມັງຄະບຸດ ຊຶ່ງເປັນຊົນພື້ນເມືອງຂອງລຸ່ມແມ່ນ້ຳປົງ ພວກນີ້ມີຄວາມເປັນຢູ່ແບບ ເຜົ່າພັນ (tribal society) ມີຫລາຍຕະກຸນກະຈາຍຢູ່ໃນບໍລິເວນໃກ້ຄຽງ ແຕ່ລະຕະກຸນມີສັດເປັນສັນຍາລັກ ຄື ແຣດ ຊ້າງ ງົວ ແລະ ເນື້ອ ຕໍ່ມາລືສີວາສຸເທພຊຶ່ງເປັນຊາວຕ່າງຖິ່ນ ທີ່ຮັບເອົາວັດທະນະທັມອິນເດຽ ອົບພະຍົບເຂົ້າມາແຕ່ງງານກັບພວກເມັງຄະບຸດ ຕະກຸນທີ່ຖືເນື້ອເປັນສັນຍາລັກ ແລະ ໄດ້ສ້າງບ້ານເມືອງຂຶ້ນ ຊຶ່ງເມືອງ "ມິຄະສັງຄະຣະນະຄອນ" ແລະ "ສມັນຕະຣະປະເທດ" ໂດຍຄົນທີ່ນັບຖືຕະກຸນເນື້ອເປັນຊົນຊັ້ນ

ປົກຄອງ ພ້ອມກັນນີ້ສັງຄົມໄດ້ປ່ຽນຈາກສັງຄົມແບບເຜົ່າຜັນ ມາເປັນສັງຄົມເມືອງ (urban society) ຕໍ່ມາ ເມືອງໄດ້ຖືກນໍ້າຖ້ວມ ຜູ້ຄົນລົ້ມຕາຍຈຳນວນຫລາຍ ລືສິວາສຸເທພ ຈຶ່ງສ້າງເມືອງຂຶ້ນໃໝ່ ຄືເມືອງຫະນິພຸນໄຊ

ເມັງຄະບຸດທີ່ຂຽນໃນຈາມເທວິວົງນີ້ ພະຍາປະຊາກິດກອນຈັກ ຈິຕ ພູມສັກ ແລະອາຈານ ສຣິສັກ ວັນລິໄພດົມ ມີຄວາມເຫັນກົງກັນວ່າ ຄືເມັງ ຫລືມອນບູຮານທີ່ອາສັຍຢູ່ບໍລິເວນລຸ່ມແມ່ນໍ້າປິງ ຕໍ່ມາເມື່ອ ພະນາງຈາມເທວິ ໄດ້ສະເດັດຈາກລະໂວ້ໄປປົກຄອງຫະນິພຸນໄຊ ພະນາງໄດ້ນຳເອົາວັດທະນະທັມຂອງລະໂວ້ ຂຶ້ນໄປດ້ວຍ ຍັງຜົນໃຫ້ເກີດການປ່ຽນແປງໃນບໍລິເວນລຸ່ມແມ່ນໍ້າປິງ ໂດຍນຳເອົາ ພະພຸດທະສາສະໜາ ແບບ ຫິນະຍານ ເອົ້າຜະສົມກັບຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີຂອງພວກເມັງດັ້ງເດີມ ການເມືອງການປົກຄອງ ເປັນການ ປົກຄອງໂດຍສະຖາບັນກະສັດ ດ້ານສັງຄົມໄດ້ມີປະຊາຊົນຈາກລະໂວ້ອົບພະຍົບເອົ້າມາຕັ້ງຖິ່ນຖານດ້ວຍ ສະມັຍນັ້ນ ມີພວກລະວ້າ ຫລືລົວະອາສັຍຢູ່ບໍລິເວນລຸ່ມແມ່ນໍ້າປິງນີ້ແລ້ວ ດັ່ງປະກົດໃນນິທານຊາວບ້ານ ເລື່ອງ ພະນາງຈາມເທວິ ແລະ ຂຸນຫລວງວິຣັງຄະ ຊຶ່ງເປັນຫົວໜ້າເຜົ່າລົວະ

ອາດຈະກ່າວໄດ້ວ່າ ໃນພຸດທະສັດຕະວັດທີ 13 ພວກເມັງຄະບຸດ ຫລືເມັງ ຫລືມອນບູຮານ ບໍລິເວນລຸ່ມ ແມ່ນໍ້າປິງ ໄດ້ມີຄວາມສຳພັນຜະສົມຜະສານກັບຊົນກຸ່ມອື່ນ ຄືລະໂວ້ ແລະລົວະ ພ້ອມກັບພັດທະນາວັດທະ ນະທັມຂອງຕົນເປັນແບບຫະນິພຸນໄຊ ໂດຍໄດ້ຮັບອິດທິພົນຈາກທວາຣະວະດີທີ່ລະໂວ້ ຫລືພາກກາງ ອານາຈັກ ທວາຣະວະດີນັ້ນ ເປັນອານາຈັກຂອງຄົນທີ່ເວົ້າພາສາມອນບູຮານໃນພາກກາງ ໄດ້ຂະຫຍາຍອຳນາດ ຫລື ວັດທະນະທັມຂອງຕົນຂຶ້ນໄປເຖິງພວກເມັງທີ່ຫະນິພຸນໄຊ ແລະ ຕໍ່ມາ ໄດ້ຂະຫຍາຍລົງມາເຖິງລຸ່ມແມ່ນໍ້າວັງ ໃນຈັງຫວັດລຳປາງດ້ວຍ

ຈາກການສຶກສາຂອງອາຈານສຣິສັກ ວັນລິໄພດົມ ກ່ຽວກັບສິລະປະສະກຸນຫະນິພຸນໄຊ ຫລືມອນ ທີ່ພົບ ໃນເມືອງຫະນິພຸນໄຊ ແລະ ເມືອງບໍລິວານຂອງຫະນິພຸນໄຊ ໄດ້ແກ່ ວຽງເຖາະ ໃນເຂດອຳເພີຈອມທອງ ວຽງທ່າການ ຫລືຕຣະການ ໃນເຂດອຳເພີສັນປ່າຕອງ ແລະວຽງມະໂນ ໃນເຂດອຳເພີທາງດົງ ຈັງຫວັດ ຊຽງໃໝ່ ພົບສິລະປະວັດຖຸ ເຊັ່ນ ພະພຸດທະຮູບ ພະພິມ ສິລາຈາລຶກພາສາມອນ ທີ່ຄືກັບທີ່ພົບໃນພາກກາງ ແລະພາກຕະວັນອອກສຽງເໜືອ ໂດຍສະເພາະສິລາຈາລຶກພາສາບູຮານທີ່ພົບນັ້ນ ມີອາຍຸຮຸ່ນຮາວຄາວດຽວ ກັບ ສິລາຈາລຶກທີ່ເມືອງພູກາມສະມັຍພະເຈົ້າຄັນຊິຕ (Kyanziththa) ປະມານ ພ.ສ. 1628-1655 ສະແດງວ່າ ເມັງ ຫລືມອນທີ່ອາສັຍທີ່ລຸ່ມນໍ້າປິງ ລຸ່ມນໍ້າເຈົ້າພະຍາ ແລະ ພາກຕະວັນອອກສຽງເໜືອ ມີຄວາມສຳພັນ ກັບມອນທີ່ຢູ່ໃນພະມ້າຕອນໃຕ້

ອັນນຶ່ງ ໃນໜັງສືຈາມເທວີວົງ ໄດ້ກ່າວໄວ້ວ່າ ເມັງ ຫລືມອນທີ່ຫະນິພຸນໄຊ ໄດ້ອົບພະຍົບໜີໂຮກຫ່າ ໄປອາໄສຍັກບມອນເມືອງພະໂຄ ເປັນເວລາ 6 ປີ ເມັງທີ່ຫະນິພຸນໄຊກັບມອນທີ່ພະໂຄ ໃຊ້ພາສາດຽວກັນ "ຊາວພະນະຄອນຫະນິພຸນໄຊ ກັບຊາວພະນະຄອນຫົງສາວະດີ ມີຄວາມຄຸ້ນເຄີຍຮັກໃຄ່ກັນເປັນຢ່າງດີ ອັນມາກ ເຖິງພາສາຂອງຄົນທັງສອງນັ້ນກໍເວົ້າເປັນພາສາດຽວກັນ ຄຳໃດຄຳນຶ່ງຊຶ່ງຈະຕ່າງກັນໄປແດ່ ກໍບໍ່ໄດ້ມີ" ຊຶ່ງອາດກ່າວໄດ້ວ່າ ເມັງ ຫລືມອນບູຮານທີ່ເມືອງຫະນິພຸນໄຊໃນສມັຍກ່ອນ ມີຄວາມສຳພັນ ກັບມອນທີ່ພະມ້າຕອນໃຕ້ ພອນພັນ ເລົາຫະສີນິນາດກ່າວວ່າ ອາຈານພິນິຍະ ໄກຣິກ ເຊື່ອວ່າ ຖ້າຖືຕາມ ສິລາຈາລຶກແລ້ວ ສູນກາງຂອງມອນບູຮານຢູ່ໃນລຸ່ມແມ່ນ້ຳເຈົ້າພະຍາ ໃນລະຫວ່າງ ພຸດທະສັດຕະວັດ 12-13 ໄດ້ຕິດຕໍ່ກັບອານາຈັກອື່ນໆ ດັ່ງປະກົດສິລະປະກຳແບບຫວາຣະວະດີ ຫລືມອນ ປະກົດຢູ່ທົ່ວໄປ ແລະຕໍ່ມາ ສູນກາງໄດ້ຍ້າຍໄປທີ່ພະມ້າປັດຈຸບັນ ກ່ອນພຸດທະສັດຕະວັດທີ 16

ເມັງໃນສມັຍປັດຈຸບັນ ຈາກລາຍງານການສຶກສາກຸ່ມຊາດພັນ ເລື່ອງ "ເມັງ" ຂອງ ວິທູນ ບົວແດງ ແລະ ຄະນະ ພົບວ່າທ່າມກາງຄວາມຫລາກຫລາຍຂອງກຸ່ມຊາດພັນ ໃນທີ່ຮາບເຂດພາກເໜືອ ປະກອບດ້ວຍ ຄົນເມືອງ ສີ້ ເຂິນ ຍອງ ເມັງ ນັບວ່າເປັນກຸ່ມຊາດພັນທີ່ສຳຄັນກຸ່ມນຶ່ງໃນອະດີດ ມີປະຊາກອນອາໄສຢູ່ ກະຈັດກະຈາຍ ປະປົນກັບເຜົ່າອື່ນທົ່ວພາກເໜືອ ມີຮ່ອງຮອຍຂອງການຕັ້ງຖິ່ນຖານຂອງຊົນກຸ່ມນີ້ ໂດຍສັງເກດ ຈາກຊື່ໝູ່ບ້ານຫລາຍແຫ່ງ ທີ່ລົງທ້າຍດ້ວຍຄຳວ່າ "ເມັງ" ເປັນຕົ້ນວ່າ ບ້ານຫ້ວຍເມັງ ຕຳບົນວຽງ ອຳເພີ ຊຽງຂອງ ຈັງຫວັດຊຽງຮາຍ ບ້ານສັນນາເມັງ ຕຳບົນສັນນາເມັງ ອຳເພີສັນຊາຍ ຈັງຫວັດຊຽງໃໝ່ ບ້ານນາເມັງ ບ້ານອຸເມັງ ຕຳບົນຍຸຫວ່າ ອຳເພີສັນປ່າຕອງ ຈັງຫວັດຊຽງໃໝ່ ບ້ານເມັງ ຕຳບົນເຂລາງ ອຳເພີເມືອງຈັງຫວັດລຳປາງ ຫລຽ ເປັນຕົ້ນ ນອກຈາກນີ້ ຍັງມີບ້ານຂອງຊົນຊາດເມັງ ຊຶ່ງໜ້າຈະຕັ້ງຖິ່ນຖານ ມາແຕ່ອະດີຕະການຮອບເມືອງລຳພູນ ຊຶ່ງເປັນສູນກາງຂອງຄວາມຈະເລີນທາງວັດທະນະທັມເມັງ ຫລືມອນ ໃນອະດີດ ຄືບ້ານໜອງດູ່ ແລະ ບ້ານບໍ່ຄາວ ຕຳບົນບ້ານເຮືອນ ອຳເພີປ່າຊາງ ຈັງຫວັດລຳພູນ ບ້ານໜອງຄອບ ແລະບ້ານກໍໂຊກ ຕຳບົນແມ່ຕ້າ ອຳເພີສັນປ່າຕອງ ຈັງຫວັດຊຽງໃໝ່ ຊຶ່ງທັງສອງໝູ່ບ້ານນີ້ ຕັ້ງຢູ່ເທິງສອງຝັ່ງ ແມ່ນ້ຳປົງ ປັດຈຸບັນທັງ 4 ໝູ່ບ້ານນີ້ ມີປະຊາກອນເມັງປະມານ 780 ຄອບຄົວ ຈຳນວນປະຊາກອນປະມານ 3.080 ຄົນ ຄົນເມັງເຫລົ່ານີ້ຍັງຄົງຮັກສາພາສາ ແລະ ວັດທະນະທັມ ປະເພນີຄວາມເຊື່ອຖືເລື່ອງຜີ ແລະ ປະເພນີພ້ອນຜີເມັງໄວ້ ແລະ ຖືປະຕິບັດຕໍ່ມາຈົນປັດຈຸບັນ

ຜົນຈາກການສຶກສາເລື່ອງເມັງ ທີ່ມີຖິ່ນຖານໃນເຂດຈັງຫວັດຊຽງໃໝ່ ແລະ ລຳພູນໃນປັດຈຸບັນ ຈາກການສຶກສາເອກະສານ ສິລະປະກຳ ແລະ ສິລາຈາລຶກ ພໍຈະຊ່ວຍໃຫ້ຊາບເຖິງເລື່ອງລາວຂອງຊົນຊາດ

ເມັງວ່າ ເມັງໃນອະດີດ ແລະປັດຈຸບັນ ມີວັດທະນະທັມປະເພນີຫລາຍຢ່າງທີ່ໜ້າຈະສືບເນື່ອງມາຈາກອະດີດ ເປັນຕົ້ນວ່າ ພາສາ ປະເພນີການຟ້ອນຜີເມັງ ປະເພນີການບູຊາສຳເລັດ ແລະ ປະເພນີແທ່ ພະອຸປະຄຸນ ໆລໆ ວັດທະນະທັມປະເພນີຂອງເມັງທີ່ຕົກທອດມາສູ່ຄົນເມືອງ ແລະຄົນເມັງ ໃນພາກເໜືອ ປັດຈຸບັນ ມີດັ່ງນີ້ :

1. ອັກສອນເມັງ ຫລືມອນບູຮານ ໄດ້ຜັດທະນາມາສູ່ອັກສອນພື້ນເມືອງໃນພາກເໜືອ ຄືອັກສອນທັມ ຫລືຕົວເມືອງ

2. ປະຕິທິນຂອງເມັງ ໄດ້ຖືກນຳມາໃຊ້ຮ່ວມກັບປະຕິທິນຂອງລ້ານນາ ໃນການຈິດບັນທຶກ ທັງສິລາ ຈາລຶກ ແລະ ໃບລານ ດັ່ງຈະພົບອ້ຄວາມທີ່ລະບຸວັນເມັງໄວ້ຊັດເຈນ ດັ່ງເຊັ່ນ ສິລາຈາລຶກ ວັດພະຍິນວ່າ "ແລ້ວພະມະຫາເຖຣະເຈົ້າຈິ່ງແຮກທະຄຸກບ່ອນບັນລັງພະຍິນເປັນເຈົ້ານີ້ ໃນປີລະກາ ເດືອນຍີ່ ອອກສາມຄ່ຳ ວັນໄທ ວັນກາບເສັດ ວັນເມັງ ວັນສຸກ ພານເມື່ອຈັກໄກ້ຮຸ່ງ" ຕຳນານພິງຄະຣາຊວົງປະກອນ ກ່າວເຖິງວັນເມັງ ດັ່ງນີ້ :

ໃນຍາມການນັ້ນ ເຈົ້າກາວິລະ ອັນໄດ້ເຖິງຖານັນດອນອັນເປັນພະຍາ
ໃນສັກກຣາຊ 1144 ຕົວ ປີເຕົ່າຍີ່ ເດືອນ 12 ເຜັນ ເມັງວັນ 5 ຍາມແຖ
ເປັນຍາມອຸທະທັງຣາຊາມັກຄາລັງການ ໄດ້ 8 ວັນ ເດືອນ 12 ແຮມ 8 ຄ່ຳ
ວັນສຸກ ເຖິງວັງສະແກງສືບນ້ຳແມ່ລີ້ທີ່ພະຍາຈຳບ້ານຕັ້ງຢູ່ ເກົ່ານັ້ນ

3. ຜີເມັງ ເມັງນັບຖືຜີມາແຕ່ບູຮານ ດັ່ງປະກົດໃນວັນນະກັມທ້າວຮຸ່ງ ຫລືເຈືອງ ສະບັບລາວວ່າ ນາງງ້ອມລ້ຽງຜີບັນພະບຸລຸດຂອງນາງ ເຊິນຜີຂຸນຫລວງເຈົ້າເມືອງເມັງມາຮັບເຄື່ອງສັງເວີຍ ດັ່ງຂໍ້ ຄວາມວ່າ

"ຂຸນຫລວງເຈົ້າເມືອງເມັງເປັນໃຫຍ່ ມາກິນ" ປັດຈຸບັນເມັງຍັງຄົງນັບຖືຜີ ແລະ ມີປະເພນີການເສັ້ນຜີ ໂດຍການຟ້ອນຮຽກວ່າ "ຟ້ອນຜີເມັງ" ຜີເມັງທີ່ສຳຄັນມີ 3 ປະເພດ ໄດ້ແກ່

- ກ. ຜີບັນພະບຸລຸດ ຫລືຜີປູ່ຍ່າເມັງ ຜີບັນພະບຸລຸດນີ້ ຕໍ່ມາຄົນເມັງຂາຍໃຫ້ຄົນເມືອງໄວ້ບູຊາ ເພື່ອຄວາມອຸດົມສົມບູນ ກາຍເປັນຜີບັນພະບຸລຸດຂອງຄົນເມືອງໄປ ຮຽກວ່າ "ຜີມິດ" ຊຶ່ງປັດຈຸບັນ ຍັງມີການຟ້ອນຜີເມັງ ແລະ ຟ້ອນຜີມິດໃນພາກເໜືອ
- ຂ. ຜີເສື້ອບ້ານ ຄືຜີທີ່ຄຸ້ມຄອງໝູ່ບ້ານໃຫ້ຢູ່ເຢັນເປັນສຸກ ແລະ ປອດພັຍໃນຊີວິດ ແລະ ຊັບສິນ ຝົນຟ້າຕົກຕ້ອງຕາມລະດູການ ປັດຈຸບັນມີທ່ີ ແລະ ລ້ຽງຜີທຸກປີ

ຄ. ຜີປ່າ ໄດ້ແກ່ ຜີທີ່ຢູ່ນອກອານາເຂດໝູ່ບ້ານ ອາດເປັນຜີຕາຍໂຫງ ຜີວັດຮ້າງ ຜີທົ່ງນາ ຫຼື ຜີປ່າມັກຈະທຳຮ້າຍໃຫ້ເກີດການເຈັບປ່ວຍໄດ້

4. ປະເພນີບູຊາເຮືອສຳເພົາ (ຈ້ອງເກັ້ງ) ເປັນປະເພນີທີ່ຊາວເມັງໃນພາກເໜືອຍັງຖືປະຕິບັດຢູ່ໃນ ວັນລອຍກະໂຫງ ຊາວເມັງຈະສ້າງເຮືອຈາກໃບໝາກພ້າວ ແລ້ວບັນຈຸເຂົ້າຂອງເຄື່ອງໃຊ້ໃນເຮືອສຳເພົາ ວາງເຮືອສຳເພົາລົງໃຫ້ພະສົງສູດໃນວິຫານ ຊາວເມັງທຸກຄົນໃນໝູ່ບ້ານຈະຈຸດທຽນບູຊາເຄາະຂອງຕົນເອງ ເວລາກາງຄືນຈະແຕ່ງເຮືອສຳເພົາຈາກວັດໄປປ່ອຍທີ່ທ່ານ້າ ເຊື່ອວ່າ ເຮືອລຳນີ້ຈະພາເຄາະຂອງຊາວເມັງ ທຸກຄົນອອກໄປ ຖ້າເຮືອລອຍກັບມາທີ່ເດີມ ຊາວບ້ານຈະຕ້ອງທຳພິທີສະເດາະເຄາະທັງໝູ່ບ້ານ ແລະ ຕ້ອງທຳ ພິທີປ່ອຍເຮືອໃໝ່ ພິທີນີ້ຄ້າຍກັບພິທີໄຫລເຮືອໄຟຂອງຊາວອີສານ ສັນນິຖານວ່າ ປະເພນີນີ້ອາດຈະມີມາແຕ່ ບູຮານ ດັ່ງປະກົດໃນຕຳນານຈາມເທວິວົງວ່າ ເມື່ອເກີດໂຮກລະບາດໃນຫະຣິພຸນໄຊ ຊາວເມັງໄດ້ອົບພະຍົບ ໄປຢູ່ເມືອງພະມ້າ ຫົງສາວະດີ ແລ້ວໄດ້ລອຍເຂົ້າປາອາຫານລົງໃນແມ່ນ້ຳ ເພື່ອອຸທິດໃຫ້ໝູ່ຍາດທັງຫລາຍ

5. ປະເພນີແຫ່ພະອຸປະຄູດ ເມື່ອມີງານເທດສະການສຳຄັນໃນໝູ່ບ້ານ ເຊັ່ນ ສະຫລອງວິຫານ ໂບດ ຊາວເມັງຈະເຊື່ອວ່າຕ້ອງອັນເຊີນພະອຸປະຄູດ ຊຶ່ງມີອິດທິລິດອາສັຍຢູ່ໄດ້ສະໝຸດ ສາມາດບັນດານໃຫ້ງານ ສະຫລອງຄັ້ງນັ້ນເປັນໄປດ້ວຍຄວາມຮຽບຮ້ອຍ ຈຶ່ງມີພິທີແຫ່ພະອຸປະຄູດຈາກແມ່ນ້ຳ ໂດຍຢືບກ້ອນຫິນຂຶ້ນມາ ສົມມຸດວ່າເປັນພະອຸປະຄູດ ແລ້ວສ້າງຫໍພະອຸປະຄູດໄວ້ໃນວັດທີ່ມີງານສະຫລອງບາງວັດ ຈະສ້າງເປັນຫໍຖາວອນ ເຊັ່ນ ວັດໜອງຄອບ ວັດສອງແຄວ ປະເພນີແຫ່ພະອຸປະຄູດນີ້ ຄົນເມືອງກໍມີຄວາມເຊື່ອ ແລະ ຖືເປັນປະເພນີ ເຊັ່ນດຽວກັບຄົນເມັງ

ສະຫລຸບໄດ້ວ່າ "ເມັງ" ເປັນຊື່ຮຽກກຸ່ມຊາດພັນກຸ່ມໜຶ່ງໃນພາກເໜືອ ເຊື່ອວ່າເປັນກຸ່ມທີ່ຕັ້ງຖິ່ນຖານ ບໍລິເວນລຸ່ມແມ່ນ້ຳປົງມາ ກ່ອນທີ່ຈະສ້າງເມືອງຫະຣິພຸນໄຊຂຶ້ນ ໃນລະຫວ່າງພຸດທະສັດຕະວັດທີ 13 ເມັງອາດ ອາສັຍຮ່ວມກັບພວກລະວ້າ ຫລືລົວະ ເມື່ອພະນາງຈາມເທວິ ໄດ້ນຳເອົາຄວາມຈະເລີນຂອງມອນ ຫລື ຫວາຣະວະດີຈາກພາກກາງຂຶ້ນໄປທີ່ເມືອງຫະຣິພຸນໄຊ ຈາກການສຶກສາທາງດ້ານສິລະປະກັມ ບູຮານຄະດີ ສິລາຈາລຶກ ແລະ ຕຳນານ ພົບວ່າເມືອງຫະຣິພຸນໄຊ ແລະ ເມືອງບໍລິວານໄກ້ຄຽງ ມີບູຮານສະຖານ ແລະ ສິລະປະວັດຖຸ ເຊັ່ນ ເຈດີ ພະພຸດທະຮູບ ພະພິມ ຫຼື ຫຼຸງ ແລະ ສິລາຈາລຶກອັກສອນມອນ ທີ່ມີອາຍຸເກົ່າແກ່ເຖິງ ພຸດທະສັດຕະວັດທີ 12 ຕໍ່ມາເມັງບໍລິເວນນີ້ ຄົງໄດ້ມີຄວາມສຳພັນກັບມອນທີ່ຢູ່ຕອນໃຕ້ຂອງພະມ້າປັດຈຸບັນ

ໃນສະມັຍຮັດຕະນະໂກສິນ ເມື່ອພະມ້າຍິດຄອງເມືອງຫົງສາວະດີໄດ້ໃນ ພ.ສ. 2306 ແລ້ວ ຍັງຜົນ ໃຫ້ເມັງ ຫລືມອນອົບພະຍົບເຂົ້າມາໃນພາກເໜືອ ແລະພາກກາງເປັນຈຳນວນຫລາຍ ຄົນພາກເໜືອບາງຄົນ ຄົງຈະໄດ້ຮັບອິດທິຜົນຈາກກຸງເທພ ຈຶ່ງຮຽກເມັງທີ່ອົບພະຍົບກຸ່ມນີ້ວ່າມອນດ້ວຍ ເມັງຫລືມອນກຸ່ມນີ້ ໄດ້ເຂົ້າ ຜະສົມຜະສານກັບເມັງ ລົວະ ແລະຄົນເມືອງ ປັດຈຸບັນຍັງມີເມັງຫລົງເຫລືອຢູ່ຫລາຍໝູ່ບ້ານໃນພາກເໜືອ ໂດຍສະເພາະບໍລິເວນທີ່ຮາບລຸ່ມແມ່ນ້ຳປິງ ທີ່ຈັງຫວັດຊຽງໃໝ່ ແລະ ລຳພູນ ຊາວເມັງເຫລົ່ານີ້ຍັງຮັກສາ ພາສາ ວັດທະນະທັມ ຄວາມເຊື່ອ ແລະປະເພນີບາງຢ່າງຂອງຕົນ ທີ່ແຕກຕ່າງໄປຈາກກຸ່ມຊາດພັນອື່ນໄວ້ໄດ້ ເໝືອນກັບຊົນຊາດລົວະ ຊຶ່ງປັດຈຸບັນ ກໍຍັງອາໄສຢູ່ຫ່ວໄປໃນພາກເໜືອ ແລະ ຍັງຮັກສາວັດທະນະທັມ ພາສາ ແລະ ປະເພນີບາງຢ່າງຂອງຕົນໄວ້ໄດ້ເຊັ່ນກັນ ແມ່ນວ່າ ວັດທະນະທັມ ປະເພນີ ແລະ ຄວາມເຊື່ອບາງຢ່າງ ຈະປ່ຽນແປງໄປຕາມການເວລາ ແຕ່ກໍຍັງມີວັດທະນະທັມ ປະເພນີບາງຢ່າງຂອງຊົນຊາດເມັງ ຫລົງເຫລືອ ໃຫ້ໄດ້ສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຕໍ່ໄປ

ສະຫລຸບ

ກຸ່ມຊາດພັນທີ່ປະກົດໃນຕຳນານພະຍາເຈືອງ ມີຫລາຍຊາດພັນ ໄດ້ແກ່ ໄທຍວນ ຊຶ່ງໝາຍເຖິງ ພະຍາເຈືອງ ແລະ ຊາວເມືອງເງິນຍາງ ຊຶ່ງມີຫລັກຖານທາງບູຮານຄະດີ ແລະ ສິລະປະກຳຈຳນວນຫລາຍ ເຊັ່ນ ສິລະປະກຳສະກຸນຊ່າງຊຽງແສນ ສິລະປະສະກຸນຊ່າງພະເຍົາ ຊຶ່ງເຊື່ອວ່າ ໄດ້ຮັບອິດທິຜົນມາຈາກສິລະປະ ແບບປາລະປະເທດອິນເດຽ ກ່ອນສມັຍພະຍາມັງຣາຍ ຊຶ່ງນິຍົມສ້າງສິລະປະວັດຖຸດ້ວຍສິລາ ດິນແດນບໍລິເວນ ຊຽງຮາຍ ແລະພະເຍົາ ມີຫລັກຖານທັງສິລາຈາລຶກ ແລະສິລະປະກຳທີ່ຍືນຍັນຄວາມມີຕົວຕົນຂອງຊຸມຊົນ ທີ່ອາໄສຢູ່ລຸ່ມແມ່ນ້ຳກົກ ແມ່ນ້ຳອິງ ແລະແມ່ນ້ຳແມ່ສາຍ ຮວມໄປເຖິງສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ຊຶ່ງຕຳນານ ກ່າວວ່າ ເປັນອານາເຂດບ້ານເມືອງຂອງພະຍາເຈືອງ ສິ່ງເຫລົ່ານີ້ສະທ້ອນຄວາມຈະເລີນຂອງກຸ່ມຄົນ ໃນອະດີດ ສມັຍພະຍາເຈືອງ ກ່ອນຍຸກພະຍາມັງຣາຍ ຢ່າງຍາກທີ່ຈະປະຕິເສດໄດ້

ຊາວລົວະ ຕຳນານຮຽກວ່າ ລະ ລວ ຫັມມິລະ ແລະ ມິລັກຂຸ ເປັນອີກກຸ່ມນຶ່ງທີ່ໜ້າສົນໃຈ ເນື່ອງຈາກ ຜົບເລື່ອງລາວຂອງລົວະ ຫລືລະວ້າ ໃນຕຳນານຂອງລ້ານນາເກືອບທຸກເລື່ອງ ໂດຍສະເພາະຢ່າງຍິ່ງ ຕຳນານ ພຸດທະສາສະໜາ ເຊັ່ນ ຕຳນານພະທາດຕ່າງໆ ຜູ້ແຕ່ງຕຳນານລ້ານນາ ຈະຂຽນທຳນອງຍົກຍ້ອງວ່າ ລົວະເປັນກຸ່ມຄົນກຸ່ມທຳອິດທີ່ມີໂອກາດໄດ້ຜົບພະພຸດທະເຈົ້າ ແລະ ພວກເຂົາໄດ້ຮັບມັບຖືພະພຸດທະສາສະໜາ ກ່ອນພວກອື່ນ ເປັນຫຍັງຕ້ອງເປັນລົວະ ແລ້ວຊາວໄທຍວນໄປຢູ່ທີ່ໃດ ເປັນຫຍັງຜູ້ແຕ່ງຕຳນານບໍ່ກ່າວ

ຍົກຍ້ອງວ່າ ຊາວໄທຍວນໄດ້ຮັບພະທາດ ພະບາດມາຈາກພະພຸດທະເຈົ້າ ທັງນີ້ພົບຮ່ອງຮອຍຂອງການທີ່ ເຊື່ອວ່າ ລົວະເປັນເຈົ້າຂອງດິນແດນບໍລິເວນນີ້ມາກ່ອນຊາວໄທຍວນ ຫລືວ່າລົວະກັບຊາວໄທຍວນ ຈະສືບເຊື້ອ ສາຍມາຈາກພະຍາລໍຈັກກະຣາຊດຽວກັນ ເລື່ອງນີ້ຍັງຫາຂໍ້ສະຫລຸບຊັດເຈນບໍ່ໄດ້ ຕ້ອງອາສັຍການສຶກສາ ຄົ້ນຄວ້າຕໍ່ໄປ³⁰

ສ່ວນເມັງ ຫລືມອນບູຮານນັ້ນ ເປັນກຸ່ມຊາດພັນທີ່ຜູ້ແຕ່ງຕໍານານລ້ານນາຮູ້ຈັກດີ ຊາວລ້ານນາ ຮຽກມອນວ່າເມັງ ພວກນີ້ມີແວ່ນແຄວ້ນຂອງຕົນເອງ ຄືແຄວ້ນຫະຣິພຸນໄຊມາແຕ່ພຸດທະສັດຕະວັດ ທີ 13 ຊຶ່ງມີຫລັກຖານທັງທາງດ້ານອັກສອນສາດ ຄື ອັກສອນມອນບູຮານ ແລະ ສິລະປະກຳຕ່າງໆ ທີ່ປະກົດ ຫລັກຖານຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ

ການສຶກສາກຸ່ມຊາດພັນໃນເຂດລ້ານນາ ແລະ ປະເທດໄກ້ຄຽງນັ້ນເປັນເລື່ອງໜ້າສົນໃຈ ຈາກການ ສຶກສາວິຈັຍ ແລະ "ຖານຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບຊາດພັນຈາກຄຳພີໃບລານ" ພົບວ່າໃນດິນແດນເອເຊັຽອາຄະເນ ພາກພື້ນທະວີບ ມີກຸ່ມຊາດພັນຕ່າງໆ ຕັ້ງແຕ່ຕອນໃຕ້ຂອງມົນທົນຢູນນານ ຫລືເມືອງຊຽງຮຸ່ງ ເມືອງໃນ ລ້ານນາ ແລະ ໃນ ສປປ. ລາວ ມີກຸ່ມຊາດພັນນັບໄດ້ເຖິງ 41 ກຸ່ມ ຊຶ່ງສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນວ່າ ບໍລິເວນນີ້ມີຄົນ ຫລາຍກຸ່ມອາສັຍ ແລະ ມີການພົບປະສັງສັນກັນ ທັງເປັນຍາດກັນ ແລະ ເປັນສັດຕູ ຊຶ່ງຜູ້ແຕ່ງຕໍານານ ໄດ້ກ່າວໄວ້ຢ່າງໜ້າສົນໃຈ³¹

³⁰ ກະລຸນາເບິ່ງລາຍລະອຽດເລື່ອງລົວະໃນລ້ານນາຈາກ ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຊຽວ ລາຍງານການວິຈັຍເລື່ອງ "ລົວະໃນ ລ້ານນາ ສຶກສາຈາກຕໍານານ ແລະຈາລຶກ" ສະຖາບັນອາຊຸຜັດຊຽງໃໝ່ ສະເໜີຕໍ່ສຳນັກງານຄະນະກຸ່ມມະການວັດທະ ນະທັມແຫ່ງຊາດ ກຸງເທບ 2545. (ອັດສຳເນົາ ບໍ່ເຜີຍແຜ່)

³¹ ກະລຸນາເບິ່ງລາຍລະອຽດເພີ່ມໃນ ເວບໄຊເລື່ອງ "ກຸ່ມຊາດພັນ ໃນດິນແດນພາກພື້ນທະວີບ: ກໍລະນີສຶກສາຈາກຄຳພີ ໃບລານ ແລະ ຈາລຶກ" The Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University by Aroonrut Wichienkeo and Prof. Hayashi Yukio. (ກຳລັງຈັດທຳເວບໄຊ)

ບັນນານຸກົມ

ຈິດພູມສັກ ຄວາມເປັນມາຂອງຄຳສຍາມ, ໄທ ລາວ ແລະ ຂອມ ແລະ ລັກສະນະທາງສັງຄົມຂອງຊື່ຊົນຊາດ.

ກຸງເທບ : ກຸງສຍາມການພິມ, 2519

ສຳ ທອງຄຳວັນ (ຜູ້ອ່ານ). "ຄຳອ່ານສິລາຈາລຶກວັດພຣະຍືນ ຈັງຫວັດລຳພູນ". ວາລະສານສິລະປາກອນ, ປີທີ 1 ເຫລັ້ມທີ 1 : 2500

ຊານວິທຍ໌ ເກດຕຣະສິນີ (ບັນນາທິການແປ). ນີ້ ສຽມກຸກ. ກຸງເທບ ມູນນິທິໂຄງການຕຳຮາມະນຸດສາດ ແລະ ສັງຄົມສາດ 2545

ດວງເດືອນ ບຸນຍາວົງ. ແນວຄິດ ແລະ ຮິດຄອງ ທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ. ກຸງເທບ ມະຕິຊົນ 2540

ທະວີ ສວ່າງປັນຍາງກູນ (ປະຣິວັດ). ຕຳນານພື້ນເມືອງສິບສອງພັນນາ. ກຸງເທບ: ມິດນະຣາການພິມ, 2529

"-----" (ປະຣິວັດ). ຕຳນານເມືອງຊຽງຕຸງ. ກຸງເທບ : ລິພວິງການພິມ, 2529

ທອງຄຳ ອອນມະນີສອນ. ພິຈານນຸກົມພາສາລາວ. ວຽງຈັນ : ໂຮງພິມວຽງຈັນ, 2535

ທະວັຊ ປຸນໂນທິກ. "ວິຈານຕຳນານພະຍາເຈືອງ" ວາລະສານມະນຸດສາດ. ປີທີ 11 ສະບັບທີ 1 (ກໍລະກະດາ- ຫັນວາ 2525) ຄະນະມະນຸດສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລຊຽງໃໝ່, ໜ້າ 132-145

"-----" "ປຣະວັດສາດສັງຄົມ ແລະ ການເມືອງອີສານ ຈາກລຶກວັດຖ້ຳຄູຫາ ອຸດອນທານີ" ສິລະປະ ວັດທະນະທັມ. ປີທີ 6 ເຫລັ້ມທີ 8 : 2518

ບັນຈິບ ພັນທຸເມທາ, ກາເລໝ່ານໄຕໃນຣັດຊະຊານ ກຸງເທບ : ສຳນັກພິມປະກາຍພຣິກ, 2526

"-----" ໄປສອບຄຳໄທ. ຈັດພິມໂດຍ ຄະນະກຳມະການໂຄງການເສີຍແພ່ເອກະລັກໄທ, 2522

ບຸນຍັງ ຊຸມສີ (ປະຣິວັດ). ສຸວັນໂຄມຄຳຊຽງແສນຫລວງ. ຊຽງຮາຍ : ມ.ປ.ທ, 2538. (ອັດສຳເນົາ)

ປຣະຊາກິຈກອນຈັກ, ພຍາ. ພົງສາວະດານໂຍນິກ. ກຸງເທບ ຮຸ່ງວັດທະນາ, 2515

ປຣະຄອງ ນິມມານເຫມິນທ໌, "ມະຫາກາບເລື່ອງ ທ້າວບາເຈືອງ : ການສຶກສາເຊີງວິເຄາະ" ວິທະຍານິພົນ ປະລິນຍາອັກສອນສາດດຸສະຕິບັນດິດ ບັນດິດວິທະຍາໄລ ຈຸລາລົງກອນມະຫາວິທະຍາໄລ, 2530

"-----". "ພຸທສາສນາ ກັບມະຫາກາບເລື່ອງ ທ້າວບາເຈືອງ ແລະຕຳນານພະຍາເຈືອງ" ໃນ ຕຳນານ ກຸ່ຽວກັບ ທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ ມິຕິທາງປະວັດສາດ ແລະວັດທະນະທັມ ໜ້າ 101-114

ປຣະເສີດ ນະ ນະຄອນ (ປະຣິວັດ). ໂຄລງນິຣາດຫະຣິພູນໄຊ. (ສອບກັບຕົ້ນສະບັບຊຽງໃໝ່) ຊຽງໃໝ່ : ສູນໜັງສື ມະຫາວິທະຍາໄລຊຽງໃໝ່, ມ.ປ.ທ : 2516

ພອນພັນ ເລົາຫະສິນິນາດ. ຄວາມສັມພັນລະຫວ່າງມອນພະມ້າ ແລະ ສຸໂອທັຍ ພຸທສະຕະວັດທີ 19-20. ວິທະຍານິພົນ ສິລະປະສາດ ມະຫາບັນດິດ ມະຫາວິທະຍາໄລສິລະປະກອນ, 2529

ໄພທິຣັງສີ, ພຣະ. ຈາມເທວິວົງ ພົງສາວະດານເມືອງຫະຣິພູນໄຊ. ພິມແຈກໃນງານສລອງຄົບ 6 ຮອບ ຂອງນາງຈັນເມັດ ຊຸຕິມາ

ວິສຸດທິໂສທອນ, ພຣະຣາຊ. (ປະຣິວັດ) "ຕຳນານເມືອງຊຽງແສນ" ໃນເມືອງພະເຍົາ. ກຸງເທບ: ພິມເນດ, 2527 ສງວນ ໂຊຕິສຸຂຣັດ. ຕຳນານສຸວັນນະຄຳແດງ ຫລືຕຳນານອິນທະຂິດ, ກຸງເທບ ປ. ພິສນາ 2515 ສະຖາບັນໄທຄະດີສຶກສາ ມະຫາວິທະຍາໄລທັມມະສາດ. ຕຳນານກ່ຽວກັບທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ ມີຕິທາງປະວັດສາດ ແລະວັດທະນະທັມ. ຈັດພິມເນື່ອງໃນວະໂຣກາດສລອງພຣະຊົນມາຍຸຄົບ 72 ພັນສາ ສົມເດັດພຣະເຈົ້າພິນາງເທີ ເຈົ້າຟ້າກັລຍານິວັທນາ ກົມຫຼວງນະຣາທິວາດຣາຊນະຄຣິນ 6 ພຶດສະພາ 2538 ສະຖາບັນວິຈັຍສັງຄົມ ມະຫາວິທະຍາໄລຊຽງໃໝ່. ລາຍຊື່ໜັງສືໂບຮານລ້ານນາ : ເອກະສານໄມໂຄຼຟິມ ພ.ສ.

2521-2533 ຊຽງໃໝ່, ມ.ປ.ທ, 2534. (ອັດສຳເນົາ)

ພຣະທັມວິມົນໂມລີ. ວັດສີໂຄມຄຳ ແລະພະຍາເຈືອງ. ກຸງເທບ ພິນຂະເນສ ພຣິນຕັ້ງ. 25536

ສົມໝາຍ ເປຣມຈິດ (ປະຣິວັດ). ມັງຣາຍສາດ ສະບັບວັດພິນເງິນກອງ. ຊຽງໃໝ່ : ພາກວິຊາສັງຄົມວິທະຍາຄະນະສັງຄົມສາດ ມະຫາວິທະຍາໄລຊຽງໃໝ່, ມ.ປ.ທ, 2519. (ອັດສຳເນົາ)

ສຸຈິດ ວົງເທດ (ບັນນາທິການ). ທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ ວິຣະບຸລຸດສອງຝັ່ງຂອງ. ກຸງເທບ ມະຕິຊົນ, 2538

ຫຸມພັນ ລັດຕະນະວົງ "ວັນນະກັມເລື່ອງ ທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ" ໃນ ສະຖາບັນໄທຄະດີສຶກສາ ມະຫາວິທະຍາໄລທັມມະສາດ. ຕຳນານກ່ຽວກັບທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ ມີຕິທາງປະວັດສາດແລະວັດທະນະທັມ.ມ. 149-173 ອະຣຸນຣັຕ ວິຊຽນຂຽວ ແລະ ເດວິດ ວັຍອາດ (ປະຣິວັດ). ຕຳນານພື້ນເມືອງຊຽງໃໝ່. ຊຽງໃໝ່: ສຸຣິວົງ ບຸກເຊນເຕີ, 2539

"-----" "ມະຫານິທານພະຍາເຈືອງ ສະບັບວັດເໝືອງໝໍ້ ຈັງຫວັດແພຣ່" ໃນ ສະຖາບັນໄທຄະດີສຶກສາ ມະຫາວິທະຍາໄລທັມມະສາດ. ຕຳນານກ່ຽວກັບທ້າວຮຸ່ງທ້າວເຈືອງ ມີຕິທາງປະວັດສາດ ແລະ ວັດທະນະທັມ. ໜ້າ 63-75

"-----" ແລະ ສີທົນ ຄຳແປງ (ປະຣິວັດ). ຕຳນານພະຍາເຈືອງ ເຫລັ້ມ 1 ແລະ ເຫລັ້ມ 2. ຊຽງໃໝ່ ໜັງສືປະຣິວັດຈາກຄຳພິໄບລານ ຊຸດຕຳນານເມືອງ ແລະກົດໝາຍ ມ.ປ.ທ, 2524. (ອັດສຳເນົາ)

"-----" ແລະ ລະມູລ ຈັນທຸນໜອມ, "ປະຊຸມກົດໝາຍຄອບຄົວ" ໃນ ລາຍງານການວິຈັຍເລື່ອງກົດໝາຍລ້ານນາ ຊຽງໃໝ່ : ມ.ປ.ທ, 2527. (ອັດສຳເນົາ)

"-----" "ເມັງ-ຊາດ" ໃນ ສາລານຸກົມໄທ ສະບັບຮາຊບັນດິດຍະສະຖານ ຕອນ 454 ມູລບົດບັນກິດເມັງຈື້, ຮາຊບັນດິດຍະສະຖານ 2535, ໜ້າ 14948-14958

ອານັນ ການຈະນະພັນ, "ຕຳນານພະຍາເຈືອງ ການສຶກສາທາງດ້ານປະຣິວັດສາດ" ໃນ ຕຳນານພະຍາເຈືອງ ໜັງສືຊຸດປະຣິວັດຈາກຄຳພິໄບລານ ຊຸດຕຳນານເມືອງ ແລະ ກົດໝາຍ. ຊຽງໃໝ່ : ມ.ປ.ທ, 2524

Suksavang Simana and Elisabeth Preisig. Kmhm Livelihood Farming the Forest. Ministry of Information and Culture, Institute for Cultural Research, Vientiane Lao P.D.R. 1997.